

Role rodičů při prevenci rizikového chování dětí na internetu

Irena Kráčalíková

Bakalářská práce
2015

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

akademický rok: 2014/2015

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: Irena Kráčalíková

Osobní číslo: H12214

Studijní program: B7507 Specializace v pedagogice

Studijní obor: Sociální pedagogika

Forma studia: kombinovaná

Téma práce: Role rodičů při prevenci rizikového chování dětí na internetu

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.

Vymezení terminologie a teoretických východisek z oblasti prevence rizikového chování dětí na internetu, výchovy v rodině, rodičovské mediace a bezpečnosti v on-line prostředí. Příprava metodiky empirické části, zpracování projektu výzkumu a stanovení výzkumného problému.

Realizace kvantitativního výzkumu formou dotazníkového šetření.

Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.

Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

ČERNÁ, Alena. Kyberšikana: průvodce novým fenoménem. Vyd. 1. Praha: Grada, 2013, 150 s. ISBN 978-80-210-6374-7.

ECKERTOVÁ, Lenka a Daniel DOČEKAL. Bezpečnost dětí na internetu: rádce zodpovědného rodiče. 1. vyd. Brno: Computer Press, 2013, 224 s. ISBN 978-80-251-3804-5.

HOLLÁ, Katarína. Kyberšikana. 1. vyd. Bratislava: IRIS, 2013, 111 s., [11] s. příl. ISBN 978-80-8153-011-1.

HULANOVÁ, Lenka. Internetová kriminalita páchaná na dětech. Vyd. 1. Praha: Triton, 2012, 217 s. ISBN 978-80-7387-545-9.

VAŠUTOVÁ, Maria a kol. Proměny šikany ve světě nových médií. Vyd. 1. Ostrava: Filozofická fakulta Ostravské univerzity v Ostravě, 2010. 225 s. ISBN 978-80-7368-858-5.

Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. Pavla Andryšová, Ph.D.**
Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce: **23. ledna 2015**

Termín odevzdání bakalářské práce: **30. dubna 2015**

Ve Zlíně dne 23. ledna 2015

doc. Ing. Anežka Lengálová, Ph.D.
děkanka

Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

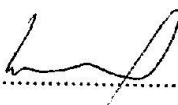
Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům. ⁴⁾

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 25. 2. 2015

.....

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nerýdělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) *Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.*

(3) *Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.*

2) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:*

(3) *Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacího zařízení (školní dílo).*

3) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:*

(1) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.*

3). *Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.*

(2) *Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.*

(3) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédá k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením = užití školního díla podle odstavce 1.*

ABSTRAKT

Bakalářská práce se zabývá problematikou rizikového chování dětí na internetu a zjištěním, jakou roli hrají rodiče při prevenci takového chování. Teoretická část se věnuje roli rodiče ve vztahu k socializaci dítěte a výchovným stylům v rodině. Charakterizuje rizikové chování dětí na internetu včetně vymezení hrozeb a věnuje se pravidlům chování na internetu, rodičovské mediaci a podpoře rozvoje digitálních znalostí a dovedností rodičů. Praktická část kvantitativního výzkumu, který byl realizován pomocí dotazníkového šetření, zkoumá způsob komunikace rodiče s dítětem, jeho odpovědnost a povědomí o aktivitách dítěte na internetu, jeho obavy z rizik internetu, zda jim předchází a zda má dostatečné informace týkající se bezpečnosti dítěte na internetu. Práce odráží postoj rodičů k této problematice.

Klíčová slova:

rodina, rodičovská role, prevence, rizikové chování na internetu, rodičovská mediaci

ABSTRACT

This bachelor thesis deals with issues relating to the risky behaviour of children when they are using the internet and with identifying the role that parents play in preventing such behaviour. The theoretical section focuses on the role of the parent in establishing the social awareness of the child, and on parenting methods in families. This section defines risky behaviour by children on the internet, including the identification of possible threats posed by the internet and discusses rules of internet safety, as well as the development of parental mediation and computer skills. The practical section of the quantitative research, which has been effected through the use of questionnaires, investigates how a parent communicates with a child, their responsibility and awareness of their child's activities on the internet, their concerns about the risks posed by the internet, whether they are able to prevent risks and if they have sufficient information regarding the safety of the child when it uses the internet. The thesis reflects the stance of parents in regard to this problem.

Keywords:

family, parental role, prevention, risky behaviour on the internet, parental mediation

Ráda bych poděkovala Mgr. Pavle Andrysové, Ph.D. za odborné vedení a trpělivost, které přispěly k vytvoření této bakalářské práce.

Poděkování patří také mojí rodině za podporu při studiu.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

„Nestaňte se obětmi neodkladných záležitostí. Z dlouhodobého hlediska nebude vůbec záležet na většině toho, co se dnes zdá tak naléhavé. Na tom, co děláte se svými dětmi, bude záležet navždy.“ (Chapman, Campbell, 2010, s. 51)

OBSAH

ÚVOD.....	9
I TEORETICKÁ ČÁST.....	11
1 RODINA – JAKO ZÁKLADNÍ ČINITEL SOCIALIZACE	12
1.1 FUNKCE RODINY.....	12
1.2 VÝCHOVA DĚTÍ A KRIZE VÝCHOVY.....	13
1.3 VÝCHOVNÉ STYL.....	14
1.4 ROLE RODIČE	15
2 CHARAKTERISTIKA RIZIKOVÉHO CHOVÁNÍ DĚTÍ NA INTERNETU A JEHO HROZBY	17
2.1 KYBERŠIKANA.....	19
2.2 KYBERGROOMING	19
2.3 DĚTSKÁ PORNOGRAFIE.....	21
2.4 KYBERSTALKING.....	22
2.5 SOCIÁLNÍ SÍŤ	22
3 PREVENCE RIZIKOVÉHO CHOVÁNÍ.....	24
3.1 PRAVIDLA CHOVÁNÍ	25
3.2 RODIČOVSKÁ MEDIACE	26
3.3 PODPORA DIGITÁLNÍCH ZNALOSTÍ A DOVEDNOSTÍ.....	27
II PRAKTICKÁ ČÁST	29
4 METODOLOGIE VÝZKUMU.....	30
4.1 VÝZKUMNÉ OTÁZKY	30
4.2 CÍLE VÝZKUMU	30
4.3 VÝZKUMNÁ METODA	31
4.4 VÝZKUMNÝ VZOREK	31
4.5 METODA ZPRACOVÁNÍ DAT	32
5 ANALÝZA A INTERPRETACE VÝSLEDKŮ ŠETŘENÍ.....	33
5.1 TABULKY A GRAFY.....	33
5.2 DISKUSE.....	52
ZÁVĚR	56
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	57
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	60
SEZNAM TABULEK.....	61
SEZNAM GRAFŮ	62
SEZNAM PŘÍLOH.....	63

ÚVOD

Internet zapříčinil mnohé změny v našich životech a některé věci si bez něj již nedokážeme představit. Z důvodu rychlého nástupu tohoto média jsme neměli šanci se na něj podívat jako na prostředek, který může ovlivnit naše chování. Dostupnost internetu je důvodem k měnícím se zvyklostem lidských aktivit, které se přesunuly z fyzického kontaktu tváří v tvář do virtuální podoby, což vede k obrovským změnám ve všech oblastech společenského života. Internet a nové technologie nám jistě umožňují nepřeberné množství příležitostí ve formě vzdělání, komunikace nebo třeba zábavy, které mají pozitivní dopad na kvalitu života, ale musíme vzít také v potaz stinnou stránku v podobě určitých rizik, která jsou také nezanedbatelná.

My, jakožto rodiče, vracející se pozdě z práce domů, nacházíme naše ratolesti v nezvyklém strnulém klidu s upjatými zraky před monitory počítačů. Děti na náš příchod téměř nereagují a dále se věnují svým momentálně důležitým aktivitám na počítači jako je hraní her, komunikace s internetovým kamarádem nebo třeba prohlížení videí.

Naše děti si rizikovost svého počínání na internetu často neuvědomují. Jsou to přeci jenom děti. Rodiče tedy mají mít největší zájem na tom, aby se právě ony chovaly na internetu bezpečně a předešly tak možným komplikacím ve svých životech vyplývajících z rizikového chování.

Cílem práce je představit problematiku rizikového chování dětí na internetu a zjistit, jaké kroky rodiče činí v prevenci svých dětí před rizikovým chováním na internetu. Tato skutečnost je z hlediska výchovy považována za důležitou, protože odráží zájem nebo nezájem rodičů o danou problematiku, kdy špatně učiněný krok dítěte v imaginárním světě internetu může mít pro jejich budoucnost nedozírné následky.

Bakalářská práce je rozdělena na dvě části, teoretickou a praktickou.

V úvodní teoretické části se zabýváme rodinou jako základním činitelem socializace, kde se utvářejí základy mezilidských vztahů, které ovlivňují chování dětí. Způsob, jakým rodič dítě vychovává a roli, jakou rodiče ve výchově zaujmou, se odráží na jejich připravenosti do života.

Druhá část se zabývá konkrétními hrozbami rizikového chování dětí na internetu, zejména kybešikanou, kybergoomingem, dětskou pornografií, kyberstalkingem a sociálními sítěmi.

Třetí část zacílí na rodičovskou prevenci rizikového chování dětí na internetu. Konkrétně se tedy věnuje otázkám pravidel chování na internetu, rodičovské mediace a podpory rozvoje digitálních znalostí a dovedností rodičů.

V empirické části se zabýváme výzkumným šetřením, které bylo provedeno na vybrané základní škole. Zkoumanými faktory bylo subjektivní hodnocení rodičů dětí navštěvujících základní školu, které se zaměřovalo na fenomény internetových hrozeb a to, jakým způsobem rodiče možné hrozby vnímají s ohledem na prevenci, kterou potom uplatňují při výchově.

Je velice důležité vědět, jak se staví rodiče k problematice rizikového chování dětí na internetu, jaký k ní mají vztah, nakolik jsou informováni a schopni pomoci svým dětem. Cílem by mělo být vychovat zdravou, vyrovnanou a sebevědomou osobnost, která odolává tlaku vnějšího světa a je schopna zvažovat možná nebezpečí a správně je vyhodnotit.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 RODINA – JAKO ZÁKLADNÍ ČINITEL SOCIALIZACE

Navzdory různě měnícím se podmínkám, historického, politického nebo ekonomického charakteru je rodina stále centrem socializace. Socializace je chápána jako „celoživotní proces, v jehož průběhu si jedinec osvojuje specifické lidské normy chování a jednání, jazyk, poznatky, hodnoty, kulturu a začleňuje se tak do společnosti.“ (Průcha, Walterová, Mareš, 2013, s. 267) Rodina, má rozhodující vliv na utváření vzájemných vztahů jednotlivce a společnosti, pomáhá mu začlenit se do společnosti, kde se její členové navzájem učí, obohacují a rozvíjejí vztahy, vychovávají a pečují o sebe navzájem.

Styl života rodiny zásadně ovlivňuje formování osobnosti dítěte ve všech oblastech života, v oblasti chování, odpovědnosti, respektu vůči jiným lidem.

„Rodina je v podstatě mikrosvět, vzorová společnost, ve které si dítě osvojuje základní vzorce chování, návyky dovedností a strategie, které jsou pak rozhodující pro jeho orientaci ve společnosti, především v interpersonálních vztazích, a to jak v pozitivním, žádoucím smyslu, tak ve smyslu negativním.“ (Lovasová, 2006, s. 16)

Na správných vzorcích chování dítěte na internetu se velkou měrou podílí zájem rodičů, dostatek jimi realizované kontroly, vhodná náplň volného času dětí i kladný vztah rodičů k dětem.

V případě, že rodina není schopna zajistit dítěti harmonickou, přívětivou a pohodovou atmosféru, která přispívá ke zdravému rozvoji plnohodnotného jedince, jež je schopen dosahovat svých cílů, přispívá tak k rizikovému vývoji dítěte a tím zvyšuje pravděpodobnost rozvoje špatných vzorců chování, porušujících sociální normy.

1.1 Funkce rodiny

Chování dítěte na internetu a využívání moderních technologií závisí na mnoha faktorech. Ovlivnit klima okolo dítěte, tak aby se zajímalo o to, co by chtěl rodič, není zcela jednoduché. Kromě prostředí, které ovlivňuje jeho zájmy, zde patří také funkčnost rodiny. Základní univerzální funkce rozděluje většina autorů do těchto skupin:

- Biologicko - reprodukční – zůstává základní jednotkou plození nové generace.
- Ekonomicko - zabezpečovací – má za povinnost zabezpečit její členy po materiální stránce.

- Emocionální a ochranná – poskytuje všem členům bezpečí a emoční uspokojení.
- Socializační a výchovná – prostřednictvím socializace a rodinné výchovy připravuje dítě na život ve společnosti.
- Rekreační a relaxační – rodina je místem odpočinku a zábavy. Ukazuje zájmy a aktivity, jakým se jednotliví členové věnují.

Zejména poslední tři jmenované funkce jsou pro účely této práce nejdůležitější.

Základní význam má rodina, která plní všechny funkce. Proto, aby rodina plnila uvedené funkce, je třeba přítomnosti všech jejích členů, zejména obou rodičů.

V takové rodině se dítě bude cítit jedinečné a podporované a v interakci s jejími členy bude zjišťovat, co je považováno za žádoucí a co za nežádoucí. (Sedláčková, 2009, s. 41) Komunikace je zde otevřená, probíhá živě a aktivně.

Pokud jednotlivé rodiny ve všech aspektech neplní své funkce stejně dobře, plní je jen nedokonale nebo zcela nedostatečně, mluví se o rodině problémové nebo dysfunkční. (Langmeier, Krejčířová, 2006, s. 184) Může tak nastat v případě rodiny neúplné, kdy jeden z rodičů absentuje většinou z důvodu rozvodu nebo úmrtí. Tato realita je pro dítě po stránce emocionální a sociální velmi zatěžující a škodlivá.

1.2 Výchova dětí a krize výchovy

Výchova dětí, která se dříve uskutečňovala v širším rodinném kruhu, se ve dvacátém století smrškla do malé nukleární rodiny. Rodina má za úkol působit na dítě tak, aby se co nejlépe, vypořádalo s požadavky dnešního náročného světa. Mezigenerační rozdíly nabírají na vyšší intenzitě a vlivem nejednotných podnětů v knihách a časopisech nebo i v médiích se rodiče stávají nejistí, pokud jde o názory, hodnoty, způsob života, ale i o pracovní a společenské požadavky. (Langmeier, Krejčířová, 2006, s. 323)

Výchova dětí předcházejících generací probíhala odlišným způsobem než nyní. V minulosti bylo dítě vedeno spíše autoritativně či autoritářsky a oproti tomu je v dnešní době vychováváno velmi liberálně. Pro správný vývoj a výchovu dítěte je nutné, aby dítě mělo jasně vymezené hranice svého chování, aby vědělo, co může a co nesmí. Vymezení hranic znamená být v bezpečí a vědět, co lze očekávat. Pokud však dítě nemá hranice pevně zafixované, bude si vytvářet své vlastní, které bude překračovat. Nedodržování hranic vede v dětství a později v dospělosti k nepříjemným a zbytečným komplikacím.

Dalším problémem výchovy je změna výchovných vzorů. Výchovným vzorem může být osoba, která je dítěti předkládána. Současný konzumní svět zacílí zejména na výkon, kariéru, peníze, moc a slávu, přičemž není důležité, jakým způsobem takového postavení jedinec dosáhl, proto je důležité, aby rodiče byli pro své děti dobrým vzorem. Na rodiče je vyvíjen tlak společnosti na vysoké pracovní výkony a rodiče jsou donuceni se orientovat na svou vlastní kariéru, přičemž jim na výchovu dětí zbývá málo času a energie. (Kopecký, 2011)

„Podle Patočky nelze výchovu uskutečnit zcela bez konfliktu mezi vychovancem a vychovatelem, jenž se snaží vychovance usměrňovat a dovést ho až tak daleko, aby byl jednou lepší než on sám.“ (Patočka, 1997 cit. podle Brdička, 2003, s. 9)

Vališová zmiňuje důležitost výchovy a vzdělávání pro rozvoj schopností a morálních charakterových vlastností dětí. „Rodiče, učitelé, vychovatelé utvářejí a připravují dítě nejen pro současnost, ale zejména pro budoucnost. Společným rysem všech moderních směrů ve výchově je komunikace a význam prožitku.“ (Vališová, 1994, s. 38)

Právě komunikace s rodičem se v poslední době velmi mění. Děti postrádají možnost popovídat si s rodičem kvůli jeho zaneprázdněnosti. Zájem dítěte bývá často upozaděn.

1.3 Výchovné styly

Za klasický model výchovných stylů můžeme považovat typologii amerického psychologa německého původu Kurta Lewina, která byla získána z pozorování stylu vedení v experimentálních dětských skupinách ve 30. letech minulého století a nevycházela tedy z pozorování rodičovského chování. Lewin vymezil tři základní výchovné styly, přičemž **styl autoritativní** klade důraz na bezpodmínečnou poslušnost, dítě je podřízeno autoritě rodiče bez výjimky a bez diskuzí. **Styl liberální** klade důraz na ponechání co největší volnosti dítěti bez omezování jeho vlastní aktivity. **Styl demokratický** pokládá za nejdůležitější respektování dítěte s právem o sobě rozhodovat svobodně vzhledem k věku. Rodiče jsou spíše zkušenějšími a staršími přáteli. Důraz je kladen na přijatelné a společné řešení konfliktů. (Langmeier, Krejčířová, 2006, s. 269)

Danek (2007, s. 74) konstatuje, že rodina vychovává svým životním stylem, komunikací, hodnotami a vztahy mezi jejími členy. Děti by tedy měly vnímat rodiče jako své vzory a rodiče by měli dětem věnovat pozornost ve výchově.

Čáp (2007, s. 318) považuje za optimální způsob výchovy dítěte kladný emoční vztah se středním řízením. Autokratická výchova je naopak považována za nepříznivou. Rovněž tak negativně hodnotí praktikování velmi tvrdé výchovy s prvky agresivity.

Ztotožňujeme se s názorem Danka, že každá rodina vychovává svým životním stylem. Záleží na tom, jaké mají rodiče zvnitřněné výchovné vzorce, kterým věří, že jsou správné.

1.4 Role rodiče

Narozením dítěte dochází v životě rodičů ke změně v dosavadním způsobu života. Pro rodiče to znamená změnu denního rozvrhu, nové povinnosti, mnoho starostí, obav a konfliktů. Samozřejmě dítě dává životu nový smysl, také nové pozitivní prožitky a radost. Langmeier a Krejčířová (2007, s. 180) uvádějí, že rodičovství manifestuje potřebu mít někoho, o koho může rodič pečovat, a kdo je na něm závislý.

Podle Vágnerové je rodičovská role „důležitou součástí identity dospělého člověka. Je to role primárně biologicky podmíněná, která má i svou psychickou a sociální hodnotu.“ (Vágnerová, 2007, s. 108)

Jak Vágnerová (2007, s. 109) uvádí, jedinec, který se stane rodičem, jím už zůstane navždy. Jedná se o nevratný stav, přičemž rodič se stává dominantní autoritou dítěti, které je závislé na jeho péči a zároveň je mu ve všem podřízené. Rodič tak rozhoduje o všem, co se dítěte týká.

Rodiče hrají nezastupitelnou roli v životě svých dětí. Tento zásadní vztah ovlivňuje fyzickou, duševní a emocionální pohodu dítěte. Na rodičích je, aby dávali dítěti pozitivní vzor a připravili jej na budoucnost v takovém rozsahu, aby bylo schopné obstát a šťastně žít. Současně je ale nutno zmínit, že patent na šťastnou budoucnost neexistuje.

Vychovávat v současné společnosti citově zdravé dítě je stále náročnějším úkolem rodiče. Důležitým aspektem výchovy je naplňování potřeby lásky, kterou dítě má. Pokud se děti cítí milovány, budou ve všech oblastech svých životů mnohem vnímavější vůči rodičovskému usměřování. (Chapman, Campbell, 2010, s. 13)

Úkolem rodiče není pouze zajistit dětem střechu nad hlavou, jídlo a oblečení, ale je nutné podporovat také vývoj a zdraví jejich mysli a citů. Rovněž snaha, kterou rodiče vyvinou, aby pomohli dětem rozvinout zdravou sebeúctu či přiměřené vědomí vlastní hodnoty, se

v budoucnu vyplatí, neboť si budou děti vědomi, že jsou důležitými členy společnosti. Ve světě nejistot je stále obtížnější dětem poskytovat pocit jistoty a bezpečí. Smutnou skutečností je, že někteří rodiče odešli od rodin a tím své děti opustili. Dítě potřebuje rozvíjet vztahové dovednosti, aby prokazovalo stejnou úctu všem a dokázalo budovat přátelství, kde bude stejnou měrou dávat a přijímat. Tak se také naučí chápat a respektovat autoritu. Na správném vztahu k autoritě závisí úspěch ve všech oblastech života. (Chapman, Campbell, 2010, s. 16-17)

Sedláčková (2009, s. 42) poukazuje na skutečnost, že u dítěte, kde rodič dostatečně nepodporuje jeho sebevědomí, může mít dítě sebevědomí snížené nebo zvýšené.

Dítěti by se mělo dostat pozitivního a láskyplného vedení s cílem rozvinout v sobě vlastnosti, které mu budou prospěšné. Pokud rodič dítě přistihne, že dělá něco pozitivního, je třeba jej za jeho konkrétní snahu, kterou vyvinulo, pochválit. (Chapman, Campbell, 2010, s. 39) Tím také posiluje sebevědomí dítěte.

Mladá generace má k technologiím mnohem lepší vztah než generace jejich rodičů a prarodičů. Mají-li přístup k internetu z domova, dokážou si lépe osvojit základní počítačové znalosti zcela samovolně a bezbolestně, což znamená, že mají nad rodiči převahu a tím i vyšší sebevědomí a otevřenost. Rodiče se domnívají, že se počítač stává nezbytným výukovým prostředkem. S čímž se dá souhlasit, je ale nezbytné, aby rodiče věnovali také pozornost tomu, jakým způsobem počítač děti využívají. Základem je neztrácet kontakt s dětmi. Rodiče tak nemusí o počítačích příliš mnoho vědět. Důležité je věnovat svůj čas a sednout si k počítači spolu s dítětem a mohou se tak od svého dítěte i něco naučit. Jejich hlavním úkolem je navést činnost dítěte správným směrem a zajistit tak dostatečný dohled nad touto činností. (Brdička, 2003, s. 57-58)

Důležitým aspektem ve výchově by měla být zejména ochota rodiče být dítěti nablízku v okamžiku, kdy ho dítě potřebuje. Čím spokojenější a vyrovnanější rodič je, tím se stává vnímavějším pro své dítě.

2 CHARAKTERISTIKA RIZIKOVÉHO CHOVÁNÍ DĚTÍ NA INTERNETU A JEHO HROZBY

Dosud největší výzkum v českém prostředí týkající se rizikového chování dětí ve věku 11-17 let na internetu uskutečnila Univerzita Palackého v Olomouci, která se zabývá výzkumem od roku 2010. Monitorují především kyberšikanu, rizikové seznamování v prostředí internetových služeb, sdílení intimních materiálů, zveřejňování osobních údajů v prostředí internetu, rizikové využívání sociálních sítí a další fenomény. Výsledky výzkumu, kterého se účastnilo více než dvacet osm tisíc dětí jsou závažné. Výzkum potvrdil nárůst ochoty sdělovat osobní informace lidem, které znají jen z on-line prostředí. Celkem 63% dětí by neváhalo sdělit své jméno a příjmení, což je nárůst o 10% oproti roku 2013. E-mailovou adresu sdělí 43% (nárůst 12%) a fotografii obličeje 39% (nárůst 13%).

Téměř 8% dětí v prostředí internetu sdílí vlastní intimní fotografie a videa, přičemž partnerům a přátelům je posílá více než 12%.

Děti, které by bez problému šly na schůzku s člověkem, kterého znají jen z internetu, jich 40% odpovědělo kladně, což je o 4% více než v roce 2013. 55% z nich o takové schůzce řeklo kamarádovi nebo sourozenci, ale jen 42% by o schůzce řeklo rodičům.

Vzrostl také počet napadení osobních počítačů průnikem do jejich osobních účtů na téměř 35%, kdy 12% z nich přiznává, že se kvůli tomu dostalo do problémů. S verbálními útoky se pak setkala 34% dětí.

Téměř 8% dětí bylo vydíráno na základě použití materiálů sexuální povahy, jako jsou fotografie nebo videa, které děti dobrovolně nebo pod nátlakem posílají pachatelům.

Výzkum se rovněž zabýval možností a přístupem k webové kameře. Zařízení má k dispozici téměř 69% dětí, přičemž téměř 3% potvrzují, že je někdo v průběhu roku za použití záznamu z webové kamery ponižoval, vydíral nebo vyhrožoval. (Kopecký, 2014)

Autoři Moussová a Duplinský (2007, s. 22-23) označují rizikové chování, jako „chování, které se vymyká běžným zvyklostem, nemusí však jít o chování odsouzeníhodné.“ Zároveň ale uvádějí, že „rizikové chování evokuje projevy, které jsou sice problematické, ale nemusí být vnímány jako neměnné, vysoce problémové a sociálně nebezpečné.“

Miovský (2012, s. 108) uvádí, že „rizikovým chováním rozumíme takové vzorce chování, v jejichž důsledku dochází k prokazatelnému nárůstu zdravotních, sociálních, výchovných a dalších rizik pro jedince nebo společnost.“ Ohrožení pro jedince může být reálné nebo

také předpokládané. Důležitá je ale skutečnost, že nedochází k naplnění známek patologie. (Miovský, 2012, s. 127)

Zranitelnost dítěte v důsledku takového chování může být obrovská, v případě, že se dítě chová nevědomky rizikově a své chování si včetně možných následků ani nepřipouští nebo je podcení.

Hulanová (2012 s. 98) vymezila na základě různých studií bezpečnosti na internetu tato nejrizikovější chování dětí:

- ✓ poskytování osobních informací, jako je jméno, adresa bydliště, telefonní číslo, hesla k on-line aplikacím nebo specifických osobních tajemství;
- ✓ chatování se zcela neznámou osobou o sexuálních tématech;
- ✓ odesílání nebo on-line sdílení vlastních fotografií nebo nahrávek se sexuální tematikou;
- ✓ účastnění se živých „sex show“ prostřednictvím webkamery se zcela neznámou osobou
- ✓ dostavení se na osobní schůzku se zcela neznámým člověkem z on-line prostředí bez řádných bezpečnostních opatření
- ✓ poskytování osobních fotek na internetu za úplatu
- ✓ provozování kybersexu za úplatu

Rizika spojená s využíváním internetu mohou negativně ovlivnit psychickou pohodu, zdravý vývoj a celkovou spokojenost jedince. Mezi základní negativní rysy může patřit ztráta zábrán a nekritické jednání v online prostředí.

Mezi nejrozšířenější rizika, kterými mohou být děti ohroženy, bezpochyby patří **riziko oslovení cizí osobou**, která nemá dobré úmysly a mění svoji identitu. Může se jednat například o lákání dítěte na schůzku, zaslání fotografií dítěte, nahrávání prostřednictvím webkamery nebo vyhrožování. Dítě může také **objevit** pro něj **nevhodný nelegální obsah** stránek s pornografickým, rasistickým, extremistickým materiálem nebo materiálem propagující násilí. **Dítě, trávící příliš mnoho času** na počítači hraním her, chatováním nebo na sociálních sítích se může stát na něm závislé. Nevědomky může rovněž dostat do počítače **škodlivý software nebo vir**. (Vaníčková, 2012)

V další části se zaměříme na nejdůležitější negativní jevy spojené s prostředím internetu.

2.1 Kyberšikana

Kyberšikana má mnoho podob, přičemž jednotná definice neexistuje, což je důvodem někdy odlišných výsledků výzkumů.

Většina autorů se shodne v tom názoru, že kyberšikana je nerozlučně spjata s tradiční šikanou, přičemž obě využívají agresi a agresivitu. (Černá, 2013, s. 33) Na rozdíl od tradiční šikany, která probíhá tváří v tvář je kyberšikana prováděna prostřednictvím informačních a komunikačních technologií bez fyzického kontaktu mezi agresorem a obětí. Někdy se stává, že agresor svou oběť ani nezná.

„Kyberšikana představuje specifický druh násilí, který využívá k ponižování, nadávání, urážení, zastrašování, vyhrožování, vydírání a pronásledování jedinců moderních médií, např. internetu, popřípadě dalších informačních a komunikačních technologií, jako jsou mobilní telefony aj.“ (Vašutová, 2010, s. 77)

Jak (Černá, 2010, s. 20-21) uvádí, k identifikaci kyberšikany slouží skutečnost, že oběť považuje agresorovo chování za záměrné, pro oběť nepříjemné a ubližující, probíhá dlouhodobě, opakovaně a existuje zde mocenská nerovnováha.

Při hledání cest, jak zabránit vzniku kyberšikany, připomíná Roggers (2011, s. 8), důležitost praktických znalostí šikany, jelikož je kyberšikana pouze jedna z forem šikany. Podstatu a řadu mechanismů mají jak tradiční šikana, tak i kyberšikana společné. Obě formy působí na psychiku jedince záměrně, opakovaně tak, aby jedince zasáhly, rozleptaly identitu člověka, který se pak cítí ponížene a bezvýznamně. Tato zranění pak bývají hluboká, neboť člověk bývá exkomunikován, jak z reálného, tak i z virtuálního společenství.

To, že se odehrává právě ve virtuálním společenství, z ní činí větší hrozbu, než je tomu u tradiční šikany, jelikož je obtížně kontrolovatelná, anonymní, nezávislá na místě a čase, rychle se šíří a slouží v podstatě pro pobavení kohokoli.

2.2 Kybergrooming

Důvodem, proč některé děti tráví čas na sociálních sítích internetu, je získat nové přátele, čehož jsou si velmi dobře vědomi lidé, tzv. kybergroomeré, kteří nejprve dítě kontaktují, snaží se vyvolat v dítěti falešnou důvěru, připravit ho na schůzku a pak ho sexuálně

zneužít. Grooming je v širším slova smyslu vnímán jako **manipulativní chování**. (Hulanová, 2012, s. 52)

Kybergrooming je chápán jako „série manipulativních technik a postupů, kterými manipulátor (obvykle sexuální deviant) vyvolává u dětí využívajících internetové chaty a diskusní fóra falešnou důvěru, přičemž cílem manipulátora (groomera) je přimět mladistvého k osobní schůzce.“ (Kopecký, 2009)

Psychická manipulace dítěte kybergroomerem probíhá v několika stádiích a trvá řádově několik měsíců nebo let.

Proces psychické manipulace probíhá ve čtyřech etapách, během nichž manipulátor používá celou řadu technik a postupů. V první etapě se připravuje na kontakt s obětí a připravuje si podmínky tak, aby mohl obětí později manipulovat. Vytváří si falešnou identitu podle cíle, na který se zaměřuje. Upravuje si osobní údaje, jako je jméno, příjmení, věk, fotografii obličeje. V druhé etapě již manipulátor navazuje virtuální kontakt s obětí, který dále prohlubuje. Základem je vzbudit důvěru a v komunikaci se stavět do pozice chápající osoby, která se snaží dítěti pomoci vyřešit jeho problémy a přimět oběť, aby si myslela, že získala dobrého kamaráda. O oběti získává co nejvíce informací a sestavuje si její profil, který vychází z informací, které mu oběť sdělila, a které si vyhledal na internetu. Snaží se budovat kamarádské vztahy a uplácet oběť dárky či jinými službami a to bez konkrétní příčiny. Postupně díky takovému jednání dochází ke snižování zábran u oběti a manipulátor se snaží zavést do konverzace sexuální obsah s cílem získat citlivé materiály o oběti, které pak bude moci využít k vydírání. Později izoluje oběť od rodičů a stávajících kamarádů, které staví do role osob, které dítěti nerozumí. V tomto období již děti často lžou rodičům, kde a jak tráví svůj volný čas a považují groomera za skvělého přítele. Ve třetí etapě manipulátor disponuje diskriminujícími materiály o oběti a je připraven na osobní schůzku, kterou navrhuje. Ne vždy je nucen použít diskriminující materiály, neboť některé oběti jsou ochotny jít na schůzku i bez vydírání. Ve čtvrté etapě dochází k osobní schůzce, kde útočník pokračuje v manipulaci. K vlastnímu útoku, který má pro oběť psychické i fyzické následky, tak může dojít i po několika osobních schůzkách. (Kopecký, 2010a, s. 4-8)

Osoby se skrytou identitou dokážou děti zmanipulovat a přizpůsobovat svoji rétoriku k věku dítěte i dané situaci. Rodiče by tedy měli učit děti k podezřívavosti k neznámým osobám již od útlého věku. Jestliže si dítě vypěstuje podezřívavost k neznámým osobám

v reálním světě, bude si později ve světě virtuálním více uvědomovat, s kým informace sdílet a s kým nikoli.

2.3 Dětská pornografie

S rozvojem internetu dochází ke snazšímu kontaktu mezi pachatelem a potencionální obětí, jelikož anonymita pomáhá překonávat ostych neinformovaných dětí. Nedostatek citových nebo sociálních vazeb dítěte se může odrazit na jeho chování v kyberprostoru. Děti, které trpí v důsledku nižšího sociálního statusu, pocitem méněcennosti nebo mají i jiné problémy rodinného charakteru nebo problémy s vrstevníky, se tak mohou stát snadnou kořistí agresorů. Tito lidé vědí, jak oslovit děti, jak si získat jejich důvěru a pak i pornografické materiály, které dále šíří po internetu.

Dunovský (2005, s. 23) dětskou pornografii chápe jako „jakékoli zobrazování dítěte, účastnícího se skutečné nebo předstírané explicitní sexuální aktivity, ať již je to jeho zpodobení, provedené jakýmkoli způsobem a rovněž tak jakékoli zpodobení sexuálních orgánů dítěte, určené primárně k sexuálním úkolům.“

Eckertová (2013, s. 56-58) uvádí, že některé děti se dostávají do zbytečných problémů vlastním přičiněním při zdánlivě nezávazném „povídání“ za kredit do mobilu na sociálních sítích. Některé z nich už ale ví, že mohou dostat i zapláceno a odhalují se např. před webovou kamerou. Stávají se tak nejen oběťmi, ale i pachateli. Agresor, je-li technicky zdatný, může pořídit záznam z webkamery a pořízený obsah pak šířit dál.

Hulanová (2012, s. 67) poukazuje na skutečnost, že fotografie a videa, které byly umístěny a zpřístupněny na internetu jsou trvalými záznamy o zneužití konkrétních dětí a život dětí je díky těmto záznamům navždy poznamenán. Oběti tak mohou pociťovat devastující fyzické, psychické a sociální následky poprvé při spáchání tohoto trestného činu a pak v okamžiku, kdy jsou záznamy umístěny na internetu, kde mohou být rozšiřovány a opětovně prohlíženy neustále dokola.

Faktem je, že jakmile je jednou záznam pořízen, nebrání agresorovi většinou nic v jeho šíření.

2.4 Kyberstalking

Pronásledování nebo slídění, tak by se dal přeložit pojem, nazývaný **stalking**, který se vyskytuje v psychiatrické, psychologické a kriminologické literatuře. (Hulanová, 2012, s.69) Stalkingem se rozumí „chování, zahrnující opakované a perzistentní pokusy o navázání nevyžádaných kontaktů či komunikace, která vzbuzuje obavy nebo diskomfort oběti. Stalkerství je pojímáno jako jedna z forem násilného chování, **vždy zahrnujícího porušování privátní sféry života oběti**. Jedna z mnohých definic hovoří o zločinu formou **využití moci a vzbuzování strachu**, který vychází **z touhy po kontrole** a který se velmi podobá znásilnění.“ (Tůmová, 2007, cit. podle Hulanová, 2012, s. 69)

Mezi nejčastější projevy stalkingu patří **dlouhodobé a opakované pokusy kontaktovat oběť** prostřednictvím dopisů, emailů, telefonátů, SMS zpráv, zasílání vzkazů na ISQ, Skype, různé druhy chatu, zasílání různých zásilek s dárky apod. Stalker se ve svých projevech snaží klást důraz na přímé či nepřímé výhrůžky, které v oběti vzbuzují strach a **demonstruje tak svou moc a sílu**. Jestliže dosavadní pokusy stalkera selhávají, může dojít k **naplňování výhrůžek**. Často také předstírá, že se stal obětí on sám a **vydává se za oběť**. Jeho cílem je **poškodit reputaci oběti**. (Kopecký, 2010b, s. 3-4)

Na rozdíl od stalkingu, využívá kyberstalking k obtěžujícímu pronásledování informačních technologií a pronásledování tak probíhá kontinuálně. Charakteristické je, že útočník vyvolává u oběti pocit strachu o svou bezpečnost a své zdraví, což je indikátorem kyberstalkingu. I když kyberstalker většinou nepředstavuje přímou hrozbu fyzického násilí, způsobuje svojí oběti emocionální psychickou újmu. (Krčmářová, 2012, 99-100)

2.5 Sociální sítě

Sociální sítě jsou specifickými prostředky v rámci internetu sloužícími ke komunikaci s jinými lidmi.

Internetovou sociální sítí tvoří lidé, kteří mohou být přáteli, mít společné zájmy, příbuzenský vztah. (Vašutová, 2010, s. 43)

Důvodem oblíbenosti sociálních sítí je skutečnost, že umožňují „neomezené sdružování milionů jednotlivců z celého světa, kteří se chtějí setkávat, navazovat přátelství, intimní

vztahy, profesionální spojení, shromažďovat a sdílet informace, vyměňovat si zkušenosti týkající se např. hudby, sportu, filmů apod.“ (Hulanová, 2012, s. 85)

V jeden okamžik umožňují komunikaci i s více lidmi najednou, kteří nejsou vázáni k jednomu místu. Jednotliví uživatelé zde mohou vytvářet svoje profily, kde uvádějí informace, které se týkají jejich věku, místa kde žijí, jejich zájmů nebo přátel a tyto profily mohou sdílet s ostatními uživateli dané služby. Právě nastavení profilu a obsah komunikace po síti, může být pro děti rizikovou záležitostí. Děti totiž neřeší ochranu svých dat ve svých profilech, ani obsah komunikace vůči neznámým osobám. Neuvažují třeba nad tím, že informace, které zveřejní, jim mohou v budoucnu nějak uškodit.

Nejrozšířenější světovou sociální sítí u nás i ve světě je Facebook. Vznikl v roce 2004 původně jako komunitní systém pro studenty Harvardovy univerzity. Oblibu si získal především díky možnosti přijímat přátele a prohlížet si jejich profily, sdílet názory nebo zájmy s jinými lidmi, prohlížet si jejich fotografie, stát se jejich fanouškem, zveřejňovat odkazy, videa, fotografie a mnohé další aktivity. Rovněž i na Facebooku je možno nalézt celou řadu falešných identit a profilů, které mohou ohrozit děti i dospělé, jejichž cílem jsou nekalé praktiky týkající se podvodů, šikany, vydírání nebo zneužívání. (Hulanová, 2012, s. 93-94) V českém prostředí mají oblibu i jiné sociální sítě, jako jsou Lidé.cz, Líbímseti.cz nebo Spolužáci.cz.

3 PREVENCE RIZIKOVÉHO CHOVÁNÍ

„Pojmem prevence označujeme všechna opatření směřující k předcházení a minimalizování jevů spojených s rizikovým chováním a jeho důsledků.“ Rozlišujeme tři stupně prevence. **Primární prevence** se zaměřuje na předcházení rizik spojeným s rizikovým chováním, **sekundární prevence** má za úkol zamezit jeho další progresi a **terciární prevence** si již klade za cíl zmírnit formy a projevy takového chování nebo pomáhá řešit jeho důsledky. (Miovský, 2012, s. 107)

Primární prevence se jeví jako nejdůležitější, jelikož by měla chránit jedince, v našem případě děti, i ohrožené skupiny před negativními vlivy a dopady rizikového chování. Měla by se podílet na správném formování postojů, znalostí a kompetencí tak, aby se tyto jedinci stali imunní a dokázali rozpoznat konkrétní rizika a nenechali se jimi ohrozit. Rozhodující a klíčovou roli zde sehrává především rodina, škola a místní prostředí. (Miovský, 2012, s. 108)

Jak ukázal výzkum společnosti Research Now z roku 2010, děti užívající internet si kolem jedenáctého roku již dokážou osvojit technické dovednosti dospělých. Problém ale nastává, když se dostanou do situací, které si vyžadují emocionální a intelektuální zralost. Tu bohužel ještě nemají a nejsou tedy schopni činit správná rozhodnutí. (Křmářová, 2012, s. 57) Na rodičích je, aby se zajímali o výchovu, veškeré aktivity dětí, pomáhali jim prohlubovat znalosti, podporovali žádoucí formy chování, mravní vědomí a předcházeli tak vzniku rizikového chování.

„Dobrá, odpovědná výchova je výchovou proaktivní. Proaktivní přístup k životu znamená, že se snažíme mít vliv na to, aby se staly ty správné věci... Dá se říci, že proaktivní výchova je tou nejlepší prevencí, jak se nedostat do situací, kdy už je každá rada drahá.“ Opakem proaktivity je reaktivita, kdy místo toho, abychom problémům předcházeli, je již musíme řešit. To znamená, že nerozpoznáme daný správný okamžik, kdy se dá problému předcházet. (Kopřiva, 2008, s. 217)

Křmářová (2012, s. 64) uvažuje, že pokud se rodič s dítětem domluví na konkrétních pravidlech užívání počítače a internetu, dítě tuto skutečnost lépe přijme, než striktní zákaz všech online činností. V takovém případě se dítě snaží zákaz obejít například používáním počítače u kamaráda nebo ve školní knihovně. Komunikace s dítětem o hrozbách internetu by měla probíhat na základě výchovného přístupu Respektovat a být respektován (Kopřiva, 2008) na základě partnerského přístupu, nikoli z pozice autority. Přesto je důležité vymezit

dětem hranice. Jedná se pouze o to, jakým způsobem budou vytvořeny. S dětmi je rovněž důležité komunikovat adekvátně k jejich věku. Důležité je přizpůsobit jazyk, stavbu vět a zároveň zachovat otevřený dialog bez poučování.

Jeden ze závěrů zprávy výzkumu EU Kids online potvrzuje, že rodiče by se měli aktivně angažovat při online dětských aktivitách na internetu tím, že o nich budou s dětmi hovořit a příležitostně zůstanou poblíž, pokud budou děti online. Pozitivní angažovanost rodiče tak sníží možná rizika v porovnání s restriktivním opatřením používání internetu, aniž by bránili výhodám využívání internetu. (Dureager a Livingstone, 2012)

Promluvení si s dítětem o možných rizicích a nastolení pravidel, týkající se používání internetu je mnohem efektivnější než v budoucnu řešit krizové situace.

3.1 Pravidla chování

Na internetu existují pravidla slušného chování pod názvem NETIKETA, která by měli účastníci internetu dodržovat. Slovo vzniklo spojením anglického slova NET (net = síť; častá zkratka pro internet) a slova ETIKETA. Jak ale Eckertová (2013, s. 37) připomíná, i když si přečtete jakoukoli radu, desatero nebo pravidla internetové bezpečnosti, tím prevence nekončí z důvodu proměnlivosti internetového prostředí a zdokonalování způsobu, jakým si lidé v on-line prostředí škodí. Základní zásady je dobré si společně s dětmi přečíst, a promluvit, a vysvětlit dětem na konkrétních příkladech, co jednotlivé body znamenají.

Hulanová (2012, s. 110) shrnula důležitá pravidla pro rodiče, týkající se on-line bezpečnosti dětí v několika následujících bodech:

- ✓ nechte se dítětem poučit o službách, které v on-line prostředí využívá a ujistěte se o legálnosti jejich obsahu;
- ✓ otevřete si svůj vlastní účet na serverech jako vaše dítě, nechte ho, aby vám s otevřením účtu pomohlo a seznámilo vás s jeho používáním;
- ✓ zajímejte se o internetové kamarády svých dětí;
- ✓ základem při komunikaci s dítětem je otevřenost; při nepříjemných zkušenostech dítěte s děsivým obsahem nebo nepříjemným člověkem není řešením trestat dítě nebo mu dokonce bránit používat internet, ale poradit mu, jak se v budoucnu

nepříjemným zkušenostem vyhnout. Jak se rodič při podobné situaci zachová, určuje, zda se mu dítě svěří i v budoucnu.

- ✓ nechte vaše dítě sepsat všechna prohlášení a hesla ke svým účtům, dohodněte se, že budou uloženy v obálce na skrytém místě, pro případ nouze, či nebezpečí
- ✓ na místo s nevhodným obsahem se může dítě dostat zcela náhodou, řada technologií dnes umožňuje nastavit tzv. rodičovský zámek na filtrování obsahu, který se snaží blokovat přístup dětí na místa v online prostředí, která jsou pro ně vzhledem k věku nevhodná; Pro tyto případy neexistuje stoprocentní ochrana a vyplatí se spíše dítě vychovávat tak, aby si podobné skutečnosti interpretovalo způsobem odpovídajícím jeho věku, protože s dítětem nemůžete trávit všechny svůj volný čas.
- ✓ sledujte, kolik času dítě u počítače stráví; Nepohybuje se ve světě virtuálních her častěji než na hřišti? Nepohybuje se víc na chatu a nekomunikuje s anonymními osobami (skrytými za chatovými přezdívkami) častěji než se svými kamarády? Nepozorujete u něj projevy připomínající závislost na chatování či počítačových hrách? Nedovolte, aby virtuální realita dítě příliš pohltila. Věnujte dětem pozornost a umožněte jim, co největší pole aktivit, aby netrávily celé dny u počítače.
- ✓ nenechte děti mít počítač ve svém pokoji, kde jsou sami, toto pravidlo se samozřejmě může měnit s věkem a zodpovědností dítěte;
- ✓ mluvte s dětmi o všech výhodách a rizicích při používání internetu a mobilních telefonů; stanovte si pravidla při jejich používání a veďte děti k tomu, aby se vám nebály s čímkoli svěřit.

Důležité je zmínit, že jednotlivá pravidla se budou samozřejmě měnit s věkem a zodpovědností dítěte. Připravit děti na všechny situace zcela nelze. Rodiče musí ale dětem všítipit obezřetnost a zodpovědné chování.

3.2 Rodičovská mediace

Pojem rodičovské mediace není v české literatuře přesně specifikován. Černá (2013, s. 145), která vychází z výzkumu Livingstone a Helsper z roku 2008, vymezuje pojem **rodičovské mediace užívání internetu** jako „způsoby, jimiž rodiče ovlivňují to, jak děti používají internet a jak k němu celkově přistupují. Mediace mohou být aktivní a pozitivní, například ve formě rozhovorů o internetu nebo společných online aktivit (například

společné hraní her), nebo také omezující (restriktivní), kdy se rodiče snaží vymezit, co dítě na internetu dělat může a co naopak dělat nesmí“.

Vzhledem k malým znalostem v oblasti elektronických komunikačních technologií se někteří rodiče uchylují k omezování a vymezování aktivit dětí na internetu prostřednictvím restriktivní mediace. Děje se tak na základě obav rodiče z možných hrozeb internetu. Rodiče si ale neuvědomují, že takovým přístupem dítěti zužují jeho sociální život. (Černá, 2013, s. 99)

Kromě restrikcí by naopak měli být informováni o dalších možných způsobech, jak děti vést k užívání komunikačních technologií. Prevencí ze strany rodičů by kromě restrikcí ve formě omezení nebo zákazu používání internetu dětmi, mělo být také využití tzv. mediačních strategií, ovlivňujících jeho používání. Doporučuje se **aktivní rodičovská mediace**, která je založena na přítomnosti rodiče při on-line aktivitách, kterým se dítě věnuje a na diskuzi s dítětem o jeho zážitcích s on-line světem a ujištění o bezpečném pohybu dítěte na internetu. **Pasivní rodičovská mediace** se zakládá na zprostředkování informací týkající se bezpečného používání internetu rodičem, kdy rodič dítěti vysvětlí, jak se chovat v různých situacích, jakým rizikům je možné čelit, jak jim předcházet, a jak se s nimi vypořádat. **Monitorováním** on-line aktivit dětí lze kontrolovat webové stránky počítače poté, co dítě opustí počítač, z nichž se dá rovněž zjistit, jaké aktivity dítě na internetu podnikalo. **Technická mediace** dává možnost rodičům používat technologické aplikace, které regulují čas dítěte na počítači nebo také použití softwaru k filtrování nebo blokování nevyžádaných obsahů. (Černá, 2013, s. 127-128)

Z výzkumů vyplývá, že rodiče nemají dostatečný přehled o tom, jakým způsobem děti využívají počítač nebo mobilní telefon. Může za to nedostatečná orientace v problematice i to, že mají na své děti málo času. Rodiče mnohdy nemají přímý dohled nad dětmi, neboť mobilní telefon a počítač je umístěn v dětském pokoji mimo dosah zorného pole rodičů. (Vašutová et al., 2010, s. 98)

3.3 Podpora digitálních znalostí a dovedností

S rozvojem digitálních technologií dochází i k jejich novým způsobům využívání. Sak (2007, s. 49) uvádí, že „nástup informačních technologií zastihl jednotlivé generace a

populační ročníky v odlišné životní fázi, případně na odlišném vzdělávacím stupni soustavy.“

Zaváděním nových technologií roste také neustálý tlak na motivaci uživatelů k jejich využívání. Nové digitální možnosti se samy nabízejí k tomu, aby je lidé vyzkoušeli. Tady je důležité si uvědomit, že mohou nastat jiné nároky na dovednosti uživatelů, než tomu bylo dosud, přičemž jednotliví uživatelé těmito dovednostmi nedisponují vůbec nebo jenom zčásti. Proto by zde měla existovat snaha podpořit uživatele k získávání a prohlubování jejich digitálních vědomostí.

Takovým příkladem může být používání internetu. Internet popisuje Hulanová (2012, s. 208) jako „celosvětový systém navzájem propojených počítačových sítí, ve kterých mezi sebou počítače komunikují.“ Většina rodičů se setkala se světem internetu až na prahu dospělosti, což neplatí pro jejich děti, pro které je virtuální svět již běžnou záležitostí. Internetová virtualita ruší prostor mezi tím, co je skutečné a co je pouze zdánlivé.

Doposud se předpokládalo, že svět virtuální a reálný lze oddělit. Pravdou ale je, že se oba světy navzájem prolínají a ovlivňují. (Sak, 2007, s. 257)

Požadavky kladené na rodiče se neustále zvyšují. Měli by být schopni bezpečně užívat tyto nové technologie a předávat tak svoje poznatky svým dětem, jelikož rodičovským výchovným úkolem je naučit děti, aby se pohybovaly ve světě internetu bezpečně.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 METODOLOGIE VÝZKUMU

Strategie výzkumu se odvíjela od zvoleného tématu, kterým byla role rodičů při prevenci rizikového chování dětí na internetu. Zvolili jsme formu kvantitativního výzkumu a techniku dotazníkového šetření, přičemž objektem tohoto šetření byli rodiče dětí na základní škole.

Ještě před vlastním výzkumem jsme provedli pilotní ověření zkonstruovaného dotazníku. O vyplnění dotazníku jsme požádali náhodné rodiče dětí ve věku 8 – 15 let, kteří byli ochotni dotazník vyplnit. Důvodem vyplnění dotazníků bylo ověření, zdali položkám plně rozumí, což se potvrdilo.

4.1 Výzkumné otázky

1. Mají rodiče povědomí o aktivitách dítěte na internetu?
2. Cítí se rodiče odpovědní za aktivity svého dítěte na internetu?
3. Snaží se rodiče předcházet možným rizikům dítěte vyplývajících z prostředí internetu?
4. Mají rodiče dostatečné informace k bezpečnému používání internetu dětmi?
5. Mají rodiče obavy z činností dítěte na internetu?
6. Jaký je způsob komunikace rodiče s dítětem týkající se používání internetu?

4.2 Cíle výzkumu

Hlavním cílem je zmapování kroků rodičů, které činí v prevenci svých dětí před rizikovým chováním na internetu. Dílčími cíli pak zjištění, způsobu komunikace rodičů s dětmi týkající se používání internetu, odpovědnosti rodiče za aktivity svého dítěte na internetu, povědomí rodiče o aktivitách dětí na internetu, předcházení rizikům vyplývajících z prostředí internetu, obav rodičů z činností dítěte na internetu a dostatku informací týkajících se bezpečného používání internetu.

4.3 Výzkumná metoda

Pro výzkumnou část bakalářské práce jsme zvolili formu kvantitativního výzkumu a techniku dotazníkového šetření. Výzkumné šetření proběhlo v průběhu měsíce března 2015 na Základní škole Trávníky v Otrokovicích. Osloveni byli rodiče dětí pátých a osmých tříd. Dotazníky byly po schválení ředitelkou školy rozdány prostřednictvím třídních učitelů dětem, které je přinesly domů rodičům k vyplnění. V úvodu dotazníku bylo zmíněno, že se jedná o anonymní a dobrovolné vyplnění. Abychom zachovali větší anonymitu, byla ke každému dotazníku přiložena prázdná obálka, do které rodiče mohli dotazník po vyplnění vložit a zalepit. Děti potom vyplněné dotazníky přinesly zpět do školy, kde byly předány třídním učitelům. Tím se zabránilo tomu, aby kdokoli další, kromě výzkumníka, četl odpovědi rodičů. Všichni rodiče této možnosti využili. Obálky byly označeny čísly 5 a 8, což značilo pátá třída nebo osmá třída. Dotazník (viz Příloha P I) byl tvořen 20 položkami, které byly uzavřené (strukturované), polouzavřené a výčtové. Dotazník byl sestaven výhradně pro potřeby tohoto výzkumného šetření.

4.4 Výzkumný vzorek

Základní škola, na které probíhal výzkum, byla zvolena záměrně na základě dostupnosti a možnosti výzkumníka. Důležitou roli zde hrála zejména ochota ze strany vedení školy ke spolupráci. V rámci výzkumu jsme oslovili prostřednictvím žáků pátých a osmých tříd školy celkem 88 rodičů, z tohoto počtu bylo rozdáno v pátých třídách 45 dotazníků a v osmých třídách 43 dotazníků. Vzorek respondentů budeme tedy vztahovat k věku dětí v pátých třídách 10-11 let a v osmých třídách k věku 13-14 let. Z počtu 88 dotazníků se nám vrátilo 77 dotazníků. Výzkumné šetření jsme tedy realizovali s počtem 77, tj. 88% dotazníků. Návratnost dotazníků je popsána v následující tabulce.

	Rozdáno		Vráceno	
5. třída	45	51%	39	44%
8. třída	43	49%	38	43%
celkem	88	100%	77	88%

Tabulka 1: Návratnost dotazníků

4.5 Metoda zpracování dat

Zpracování dat bylo provedeno v programu Microsoft Excel. Jelikož se jedná o popisný výzkumný problém, použili jsme čárkovací metodu. Získaná data jsou rozříděna zvlášť na páté a osmé třídy a dále zpracována do tabulek.

5 ANALÝZA A INTERPRETACE VÝSLEDKŮ ŠETŘENÍ

5.1 Tabulky a grafy

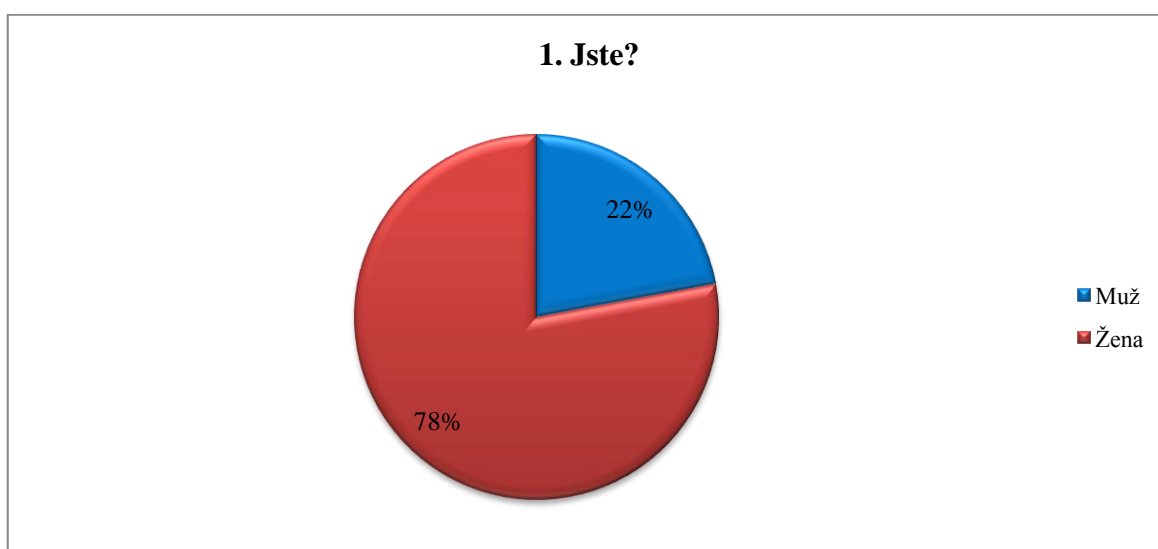
Položky 1 – 4 v dotazníkovém šetření mají pouze informativní charakter o respondentech. Pro větší přehlednost uvádíme informace v grafické podobě. V tabulkách jsou uvedeny absolutní četnosti a relativní četnosti vždy za páté a osmé třídy zvlášť a součet za všechny třídy celkem. Celkové relativní četnosti jsou pro názornost rovněž zobrazeny v grafech.

Otázka č. 1 - Jste?

Otázkou jsme se ptali na pohlaví respondentů. Dotazník vyplnilo z celkového počtu 77 respondentů 78% žen, které tvořily početnější skupinu, oproti mužům, kterých bylo 22%.

otázka č. 1	5. třída	%	8. třída	%	celkem	celkem %
Muž	8	21%	9	24%	17	22%
Žena	31	79%	29	76%	60	78%
celkem	39	100%	38	100%	77	100%

Tabulka 2: Pohlaví respondentů

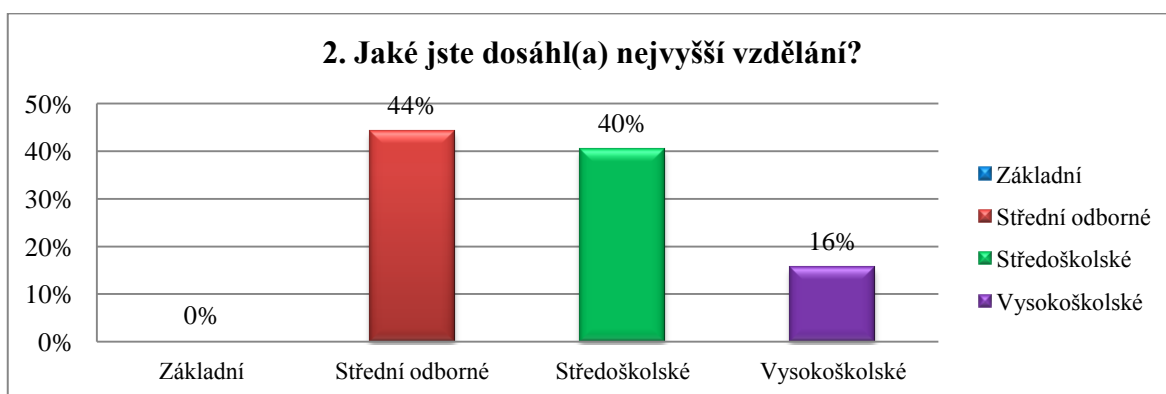
Graf 1: Pohlaví respondentů

Otázka č. 2 – Jaké jste dosáhl(a) nejvyšší vzdělání?

Na základě dotazování jsme zjistili, že největší část respondentů (44%) dosáhla střední odborné vzdělání, 40% pak středoškolského a 16% vysokoškolského vzdělání. Základní vzdělání neměl žádný z respondentů.

otázka č. 2	5. třída	%	8. třída	%	celkem	celkem %
Základní	0	0%	0	0%	0	0%
Střední odborné	18	46%	16	42%	34	44%
Středoškolské	11	28%	20	53%	31	40%
Vysokoškolské	10	26%	2	5%	12	16%

Tabulka 3: Vzdělání respondentů

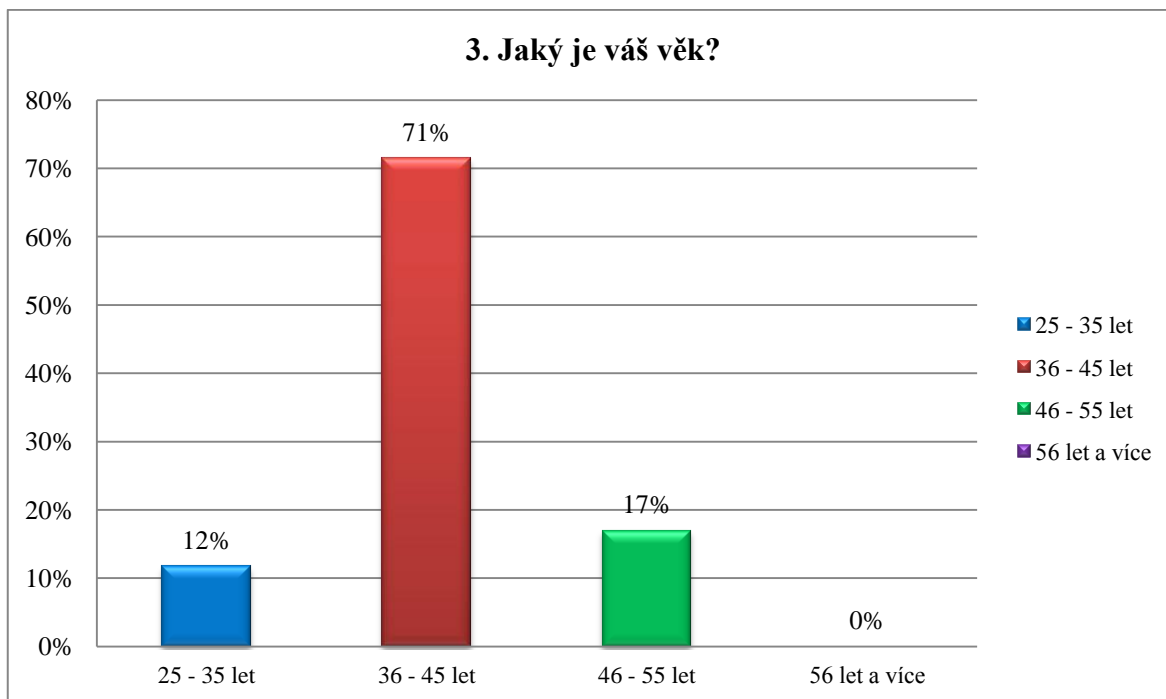
Graf 2: Vzdělání respondentů

Otázka č. 3 – Jaký je váš věk?

Největší věkovou skupinu 71% tvoří rodiče ve věku 36 - 45 let, následuje 17% věková skupina rodičů, kteří mají 46 – 55 let. Nejméně rodičů 12% je ve věku 25 – 35 let. Rodiče, kteří mají 56 let a více se v našem výzkumném vzorku nevyskytují vůbec.

otázka č. 3	5. třída	%	8. třída	%	celkem	celkem %
25 - 35 let	6	15%	3	8%	9	12%
36 - 45 let	27	69%	28	74%	55	71%
46 - 55 let	6	15%	7	18%	13	17%
56 let a více	0	0%	0	0%	0	0%

Tabulka 4: Věk respondentů

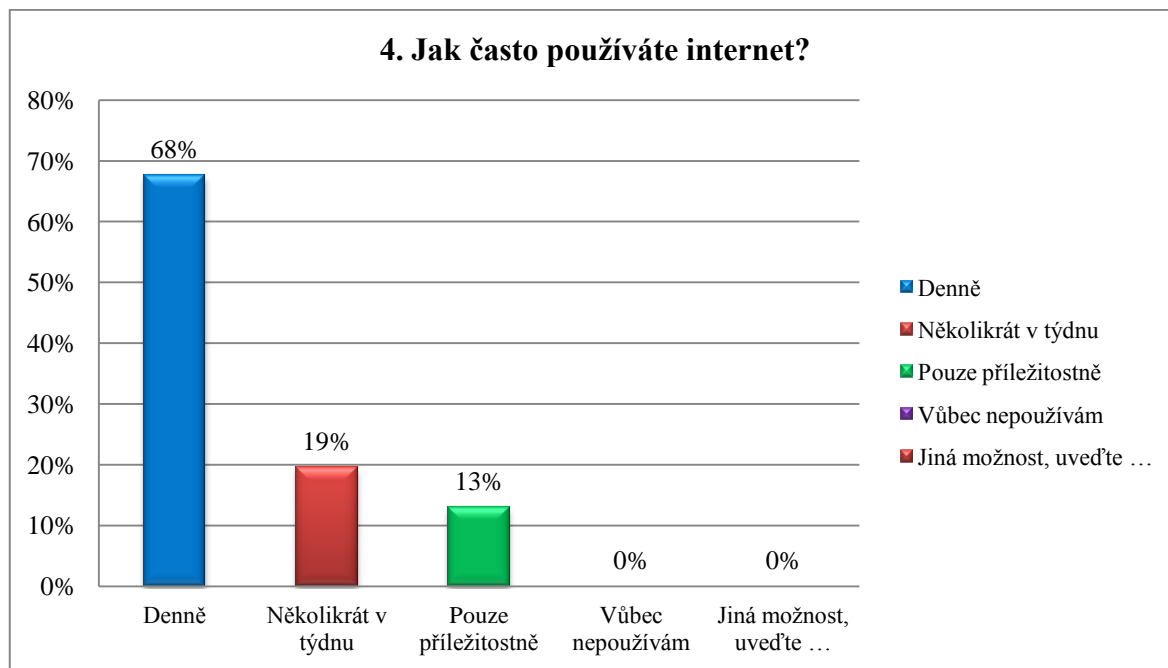
Graf 3: Věk respondentů

Otázka č. 4 – Jak často používáte internet?

Smyslem čtvrté otázky je zjistit frekvenci používání internetu rodičem. Rodiče dětí pátých tříd používají internet denně v 77%, rodiče žáků osmých tříd používají internet denně v 58%, celkem tedy rodiče využívají internet denně v 68%. Několikrát v týdnu používají internet rodiče všech žáků v 19%, z toho rodiče pátých tříd v 10% a rodiče osmých tříd ve 29%. Pouze příležitostně se tak děje u rodičů v pátých i osmých třídách shodně ve 13%. Žádný z rodičů nezaškrtnul možnost „vůbec nepoužívám“ nebo „jiná možnost, uveďte“. Všichni dotazovaní rodiče tedy internet používají, i když s různou frekvencí.

otázka č. 4	5. třída	%	8. třída	%	celkem	celkem %
Denně	30	77%	22	58%	52	68%
Několikrát v týdnu	4	10%	11	29%	15	19%
Pouze příležitostně	5	13%	5	13%	10	13%
Vůbec nepoužívám	0	0%	0	0%	0	0%
Jiná možnost, uveďte ...	0	0%	0	0%	0	0%

Tabulka 5: Frekvence používání internetu respondenty

Graf 4: Frekvence používání internetu respondenty

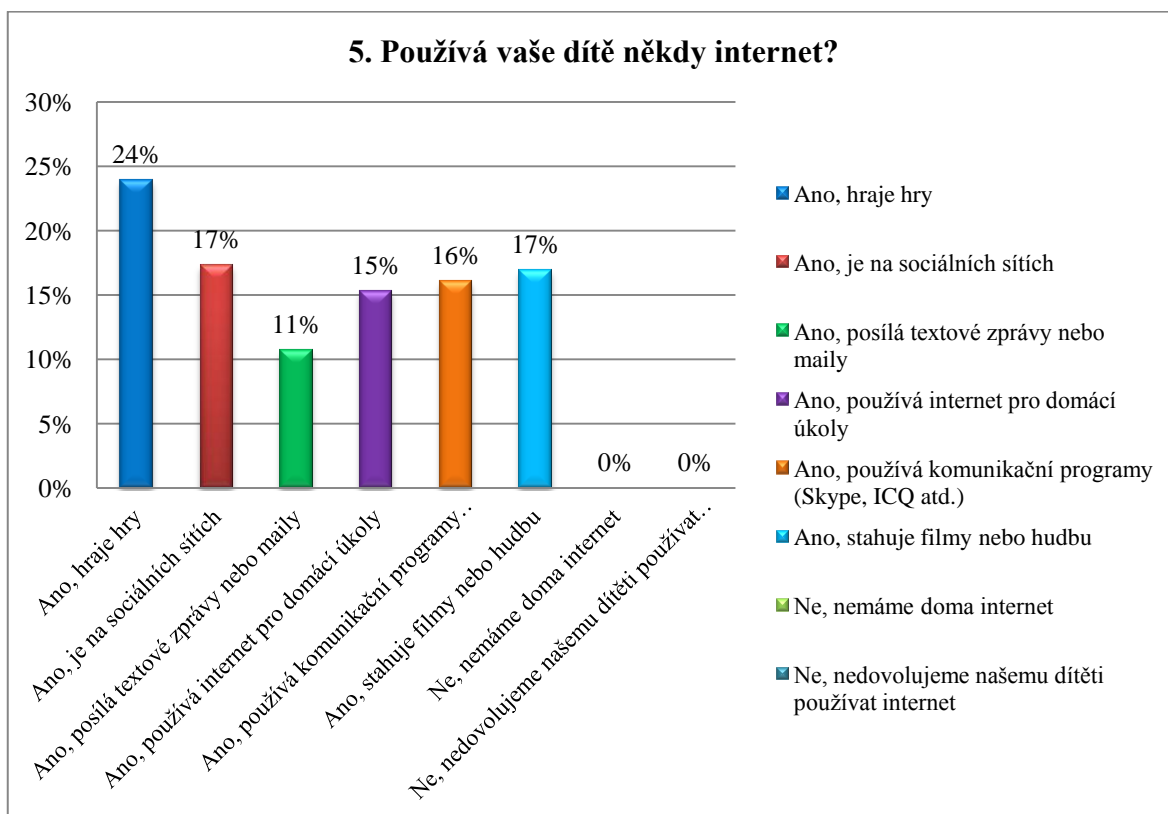
Otázka č. 5 – Používá vaše dítě někdy internet?

V páté otázce jsme se dotazovali rodičů, zda jejich dítě používá někdy internet. Celkem 58 rodičů (24%) uvádí, že hraní her na internetu patří mezi nečastější aktivity jejich dětí. Další oblíbenou aktivitou jsou sociální sítě a stahování filmů nebo hudby, což shodně v obou případech uvádí 17% rodičů. Následuje používání komunikačních programů (Skype, ICQ atd.) v 16%, používání internetu pro domácí úkoly v 15% a nakonec posílání textových zpráv nebo mailů v 11%.

Z tabulky lze vypočítat, že podle rodičů, děti v pátých třídách hrají hry častěji než děti v osmých třídách. Děti v osmých třídách pak ve vyšší míře užívají sociální sítě než děti v pátých třídách. Důležitým zjištěním bezesporu je, že odpověď „ne, nemáme doma internet“ a odpověď „ne, nedovolujeme našemu dítěti používat internet“, nezaškrtnul ani jeden rodič. Znamená to tedy, že ve všech dotazovaných rodinách internet doma mají a rodiče dětem neodepírají možnost používat internet.

otázka č. 5	5. třída	%	8. třída	%	celkem	celkem %
Ano, hraje hry	32	30%	26	19%	58	24%
Ano, je na sociálních sítích	14	13%	28	21%	42	17%
Ano, posílá textové zprávy nebo maily	9	8%	17	13%	26	11%
Ano, používá internet pro domácí úkoly	16	15%	21	16%	37	15%
Ano, používá komunikační programy (Skype, ICQ atd.)	19	18%	20	15%	39	16%
Ano, stahuje filmy nebo hudbu	18	17%	23	17%	41	17%
Ne, nemáme doma internet	0	0%	0	0%	0	0%
Ne, nedovolujeme našemu dítěti používat internet	0	0%	0	0%	0	0%

Tabulka 6: Aktivity dítěte na internetu

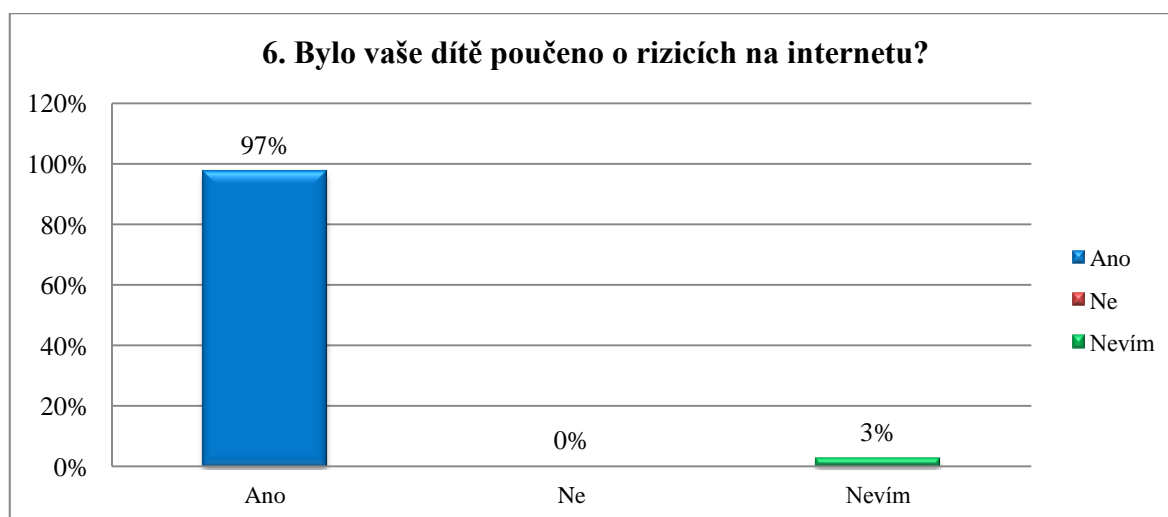
Graf 5: Aktivity dítěte na internetu

Otázka č. 6 – Bylo vaše dítě poučeno o rizicích na internetu?

Šestou otázkou zjišťujeme povědomí rodiče o tom, jestli jeho dítě bylo poučeno o rizicích na internetu. V pátých i osmých třídách rodiče shodně v 97% uvádí, že jejich dítě bylo poučeno a 3% neví, zda bylo poučeno o internetových rizicích. Možnost, že dítě poučeno nebylo, si nepřipouští žádný z rodičů.

otázka č. 6	5. třída	%	8. třída	%	celkem	celkem %
Ano	38	97%	37	97%	75	97%
Ne	0	0%	0	0%	0	0%
Nevím	1	3%	1	3%	2	3%

Tabulka 7: Povědomí rodiče o poučení dítěte o internetových rizicích

Graf 6: Povědomí rodiče o poučení dítěte o internetových rizicích

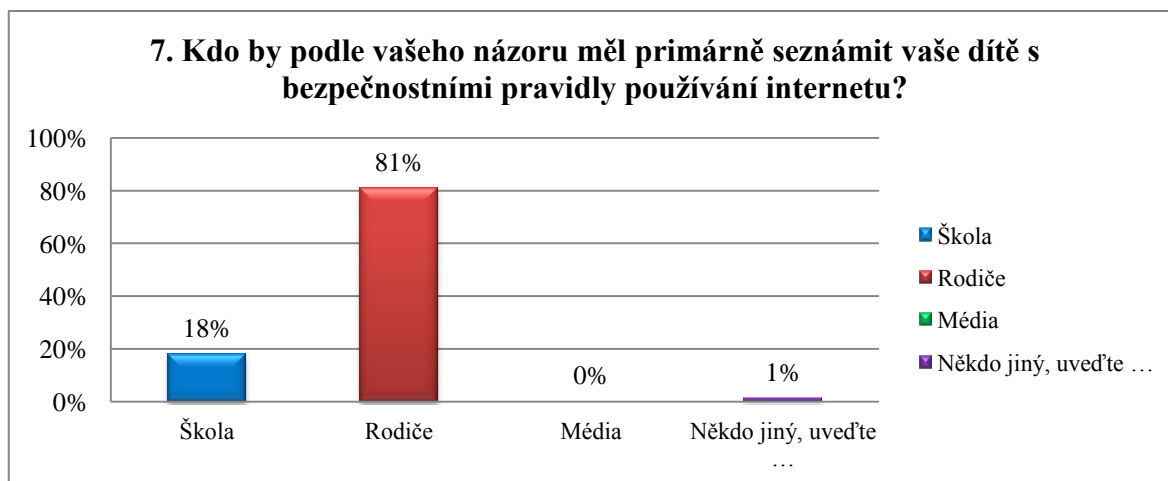
Otázka č. 7 – Kdo by podle vašeho názoru měl primárně seznámit vaše dítě s bezpečnostními pravidly používání internetu?

V sedmé otázce zjišťujeme názory rodičů na to, kdo by měl primárně seznámit jejich děti s bezpečnostními pravidly používání internetu. Z celkového počtu 77 respondentů se 63 (81%) domnívá, že primárně by měli seznámit děti s bezpečnostními pravidly používání internetu právě rodiče. 14 rodičů (18%) si naopak myslí, že tuto úlohu by měla převzít škola. Pouze jeden rodič (1%) by tuto úlohu převedl na počítačového odborníka a policii. Rodiče si nemyslí, že by do této role měla být zapojena i média.

Skutečnost, že určité procento rodičů, by převedlo úlohu týkající se seznámení dítěte s bezpečnostními pravidly používání internetu na jiný subjekt než na sebe, může svědčit o tom, že si nejsou jisti správnými radami v této oblasti směrem ke svým dětem z důvodu neznalosti. Sami rodiče pravděpodobně neznají všechna bezpečnostní pravidla na internetu a v této oblasti, by i oni potřebovali pomoci.

otázka č. 7	5. třída	%	8. třída	%	celkem	celkem %
Škola	8	20%	6	16%	14	18%
Rodiče	32	80%	31	82%	63	81%
Média	0	0%	0	0%	0	0%
Někdo jiný, uveďte ...	0	0%	1	3%	1	1%

Tabulka 8: Názory rodičů na odpovědnost primárního seznámení dítěte s bezpečnostními pravidly internetu

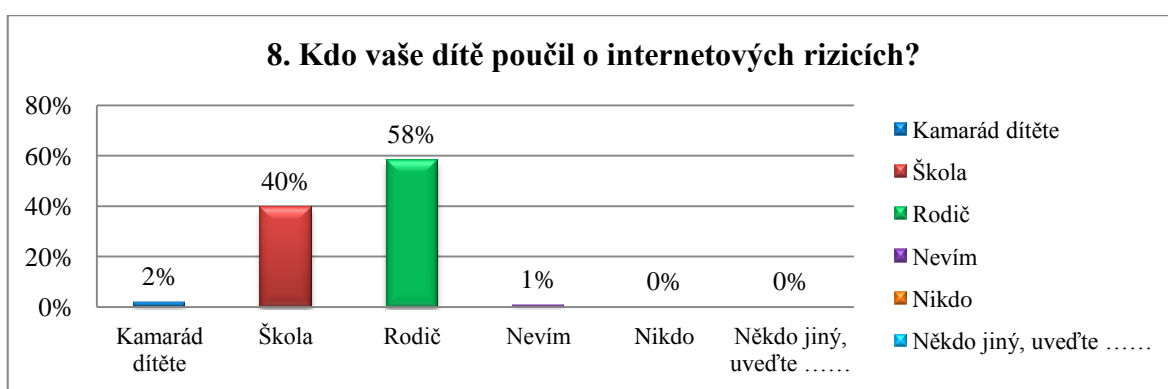
Graf 7: Názory rodičů na odpovědnost primárního seznámení dítěte s bezpečnostními pravidly internetu

Otázka č. 8 – Kdo vaše dítě poučil o internetových rizicích?

V osmé otázce se ptáme rodiče, kdo poučil jeho dítě o internetových rizicích. Většina rodičů, 58% z nich, poučila svoje dítě o internetových rizicích. Ve 40% pak bylo dítě poučeno ve škole. 2% dětí byla poučena kamarádem dítěte. Jedno procento rodičů uvedlo, že neví, kým bylo poučeno jejich dítě.

otázka č. 8	5. třída	%	8. třída	%	celkem	celkem %
Kamarád dítěte	1	2%	1	2%	2	2%
Škola	25	40%	24	39%	49	40%
Rodič	36	58%	36	58%	72	58%
Nevím	0	0%	1	2%	1	1%
Nikdo	0	0%	0	0%	0	0%
Někdo jiný, uveďte	0	0%	0	0%	0	0%

Tabulka 9: Povědomí rodiče o poučení dítěte o internetových rizicích

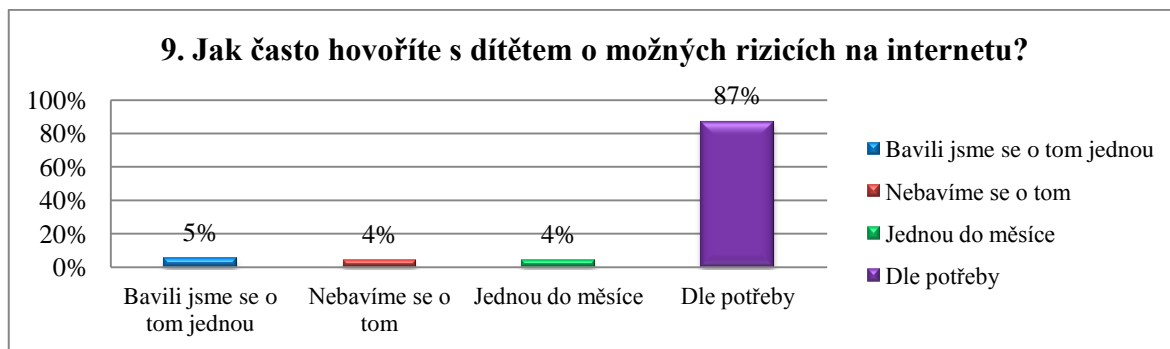
Graf 8: Povědomí rodiče o poučení dítěte o internetových rizicích

Otázka č. 9 – Jak často hovoříte s dítětem o možných rizicích na internetu?

Nejvíce rodičů (87%) hovoří s dítětem o možných rizicích na internetu dle potřeby a to jak v pátých tak i v osmých třídách. 5% rodičů se o možných rizicích na internetu s dětmi bavili pouze jednou. 4% rodičů připouští, že se s dítětem o rizicích na internetu nebaví a stejné procento rodičů, že s dítětem baví jednou do měsíce. Pozitivní tedy je, že většina rodičů s dětmi o možných rizicích na internetu hovoří.

otázka č. 9	5. třída	%	8. třída	%	celkem	celkem %
Bavili jsme se o tom jednou	2	5%	2	5%	4	5%
Nebavíme se o tom	0	0%	3	8%	3	4%
Jednou do měsíce	2	5%	1	3%	3	4%
Dle potřeby	35	90%	32	84%	67	87%

Tabulka 10: Frekvence hovoru rodiče s dítětem o možných rizicích na internetu

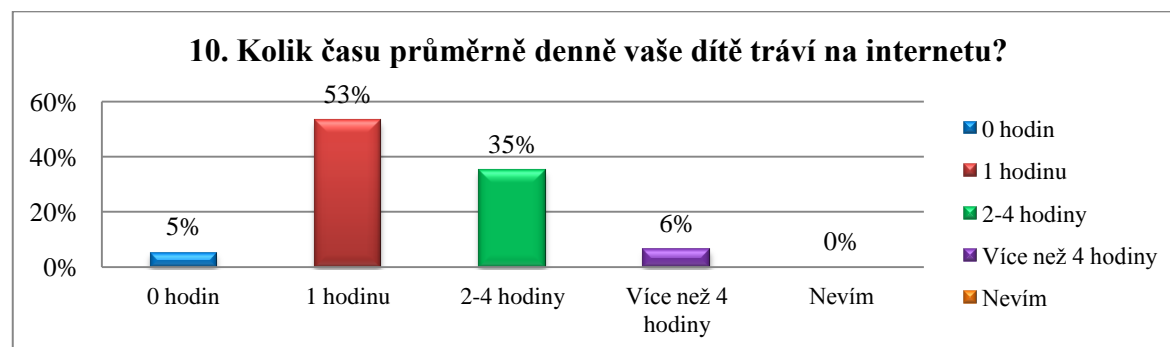
Graf 9: Frekvence hovoru rodiče s dítětem o možných rizicích na internetu

Otázka č. 10 - Kolik času průměrně denně vaše dítě tráví na internetu?

Nejvíce rodičů (69%) dětí pátých tříd uvádí, že jejich děti na internetu tráví průměrně denně 1 hodinu. Děti rodičů v osmých třídách se nejčastěji na internetu pohybují 2 – 4 hodiny denně, uvádí to 58% rodičů. Z tabulky vyplývá, že čas, který děti tráví na internetu, se liší s jejich věkem. Z celkového počtu vzorku se podle rodičů 53% dětí pohybuje průměrně denně 1 hodinu, 35% rodičů uvádí, že je to 2 – 4 hodiny, 6% více než 4 hodiny a 5% dětí 0 hodin.

otázka č. 10	5. třída	%	8. třída	%	celkem	celkem %
0 hodin	4	10%	0	0%	4	5%
1 hodinu	27	69%	14	37%	41	53%
2-4 hodiny	5	13%	22	58%	27	35%
Více než 4 hodiny	3	8%	2	5%	5	6%
Nevím	0	0%	0	0%	0	0%

Tabulka 111: Povědomí rodiče o stráveném čase dítěte na internetu

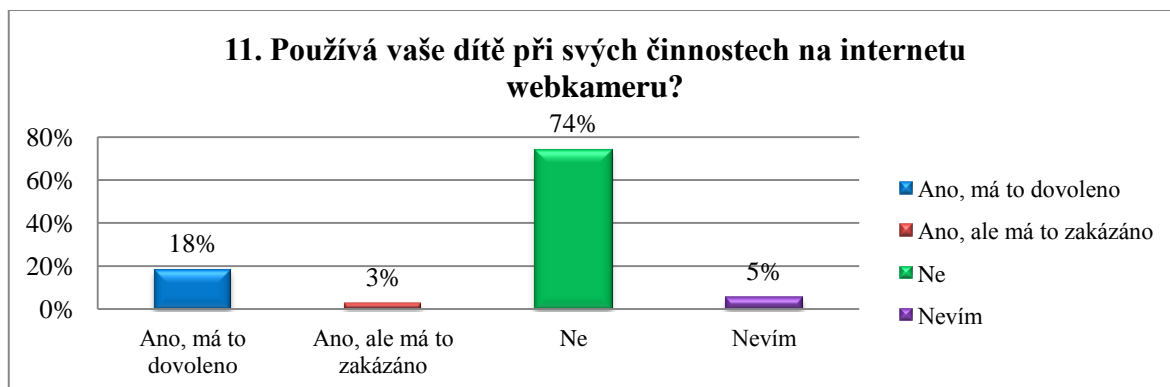
Graf 10: Povědomí rodiče o stráveném čase dítěte na internetu

Otázka č. 11 – Používá vaše dítě při svých činnostech na internetu webkameru?

Jedenáctou otázkou se ptáme rodičů na možnost použití webkamery dítětem při jeho činnostech na internetu. Nejvíce rodičů zvolilo možnost ne. V pátých třídách to bylo 79% rodičů, v osmých třídách 68% rodičů. Dovoleno používat webkameru má 13% dětí v pátých třídách a 24% dětí v osmých třídách. 3% rodičů pátých i osmých tříd ví o tom, že jejich děti webkameru používají i přes jejich zákaz a 5% rodičů neví, jestli jejich děti webkameru používají.

otázka č. 11	5. třída	%	8. třída	%	celkem	celkem %
Ano, má to dovoleno	5	13%	9	24%	14	18%
Ano, ale má to zakázáno	1	3%	1	3%	2	3%
Ne	31	79%	26	68%	57	74%
Nevím	2	5%	2	5%	4	5%

Tabulka 12: Povědomí rodiče o používání webkamery dítětem na internetu

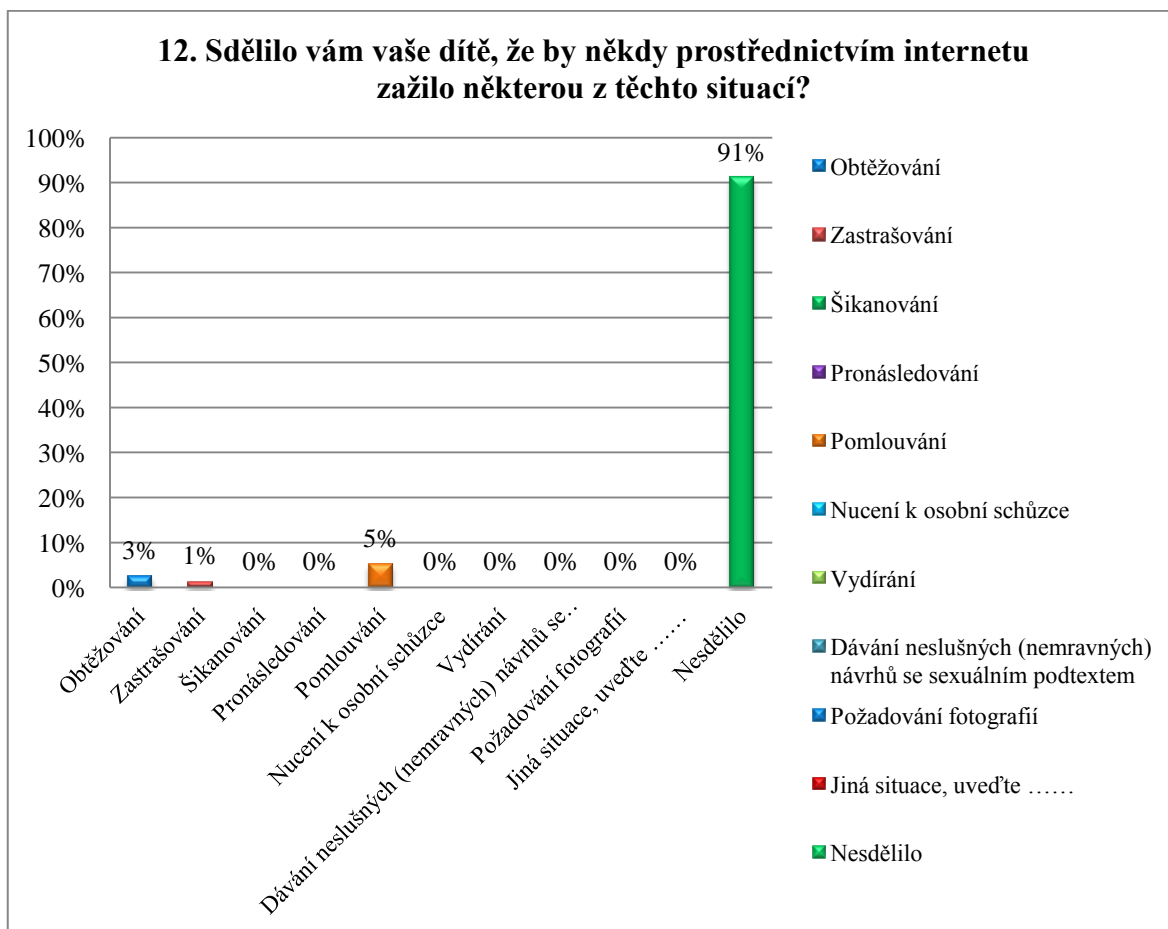
Graf 11: Povědomí rodiče o používání webkamery dítětem na internetu

Otázka č. 12 – Sdělilo vám vaše dítě, že by někdy prostřednictvím internetu zažilo některou z těchto situací?

Dvanáctá otázka zjišťuje, zda dítě rodiči sdělilo, že by někdy prostřednictvím internetu zažilo některou z následujících situací. 91% rodičů dětí pátých i osmých tříd uvedlo, že jim jejich dítě nesdělilo takovou skutečnost. Tito rodiče dále uvedli, že 3% dětí byla obtěžována, 1% zavražďováno a 5% pomlouváno prostřednictvím internetu.

otázka č. 12	5. třída	%	8. třída	%	celkem	celkem %
Obtěžování	1	3%	1	3%	2	3%
Zastrašování	1	3%	0	0%	1	1%
Šikanování	0	0%	0	0%	0	0%
Pronásledování	0	0%	0	0%	0	0%
Pomlouvání	2	5%	2	5%	4	5%
Nucení k osobní schůzce	0	0%	0	0%	0	0%
Vydírání	0	0%	0	0%	0	0%
Dávání neslušných (nemravných) návrhů se sexuálním podtextem	0	0%	0	0%	0	0%
Požadování fotografií	0	0%	0	0%	0	0%
Jiná situace, uveďte	0	0%	0	0%	0	0%
Nesdělilo	36	90%	35	92%	71	91%

Tabulka 13: Povědomí rodiče o situacích na internetu sdělené dítětem

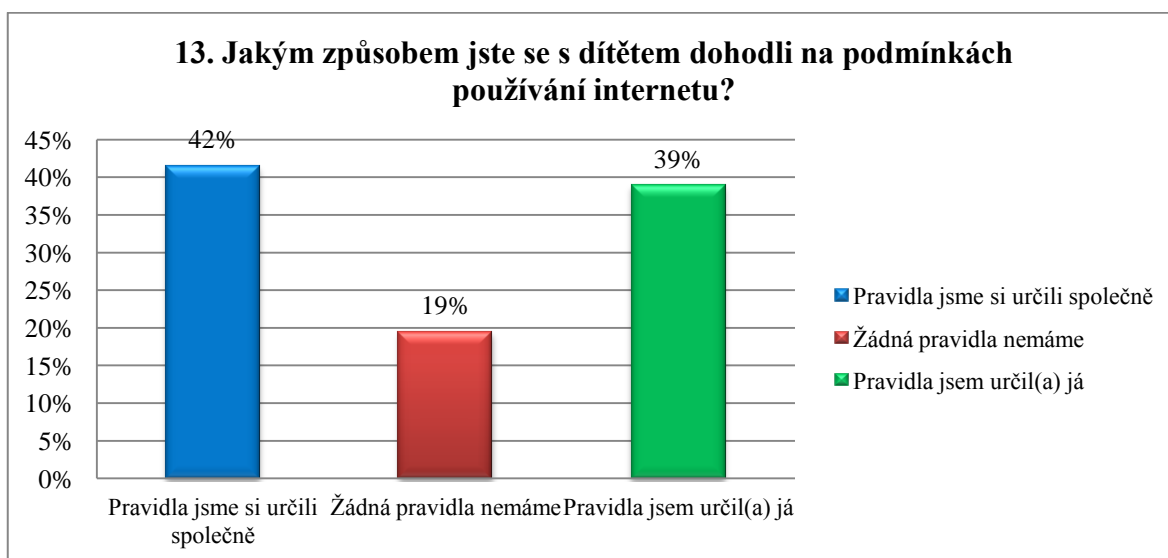
Graf 12: Povědomí rodiče o situacích na internetu sdělené dítětem

Otázka č. 13 – Jakým způsobem jste se s dítětem dohodli na podmínkách používání internetu?

Třináctá otázka zjišťuje způsob dohody rodiče s dítětem na podmínkách používání internetu. 42% rodičů pátých i osmých tříd uvedlo, že si pravidla určili společně, 19% žádná pravidla nemá a ve 39% pravidla určil rodič.

otázka č. 13	5. třída	%	8. třída	%	celkem	celkem %
Pravidla jsme si určili společně	19	49%	13	34%	32	42%
Žádná pravidla nemáme	4	10%	11	29%	15	19%
Pravidla jsem určil(a) já	16	41%	14	37%	30	39%

Tabulka 14: Způsob dohody mezi dítětem a rodičem o používání internetu

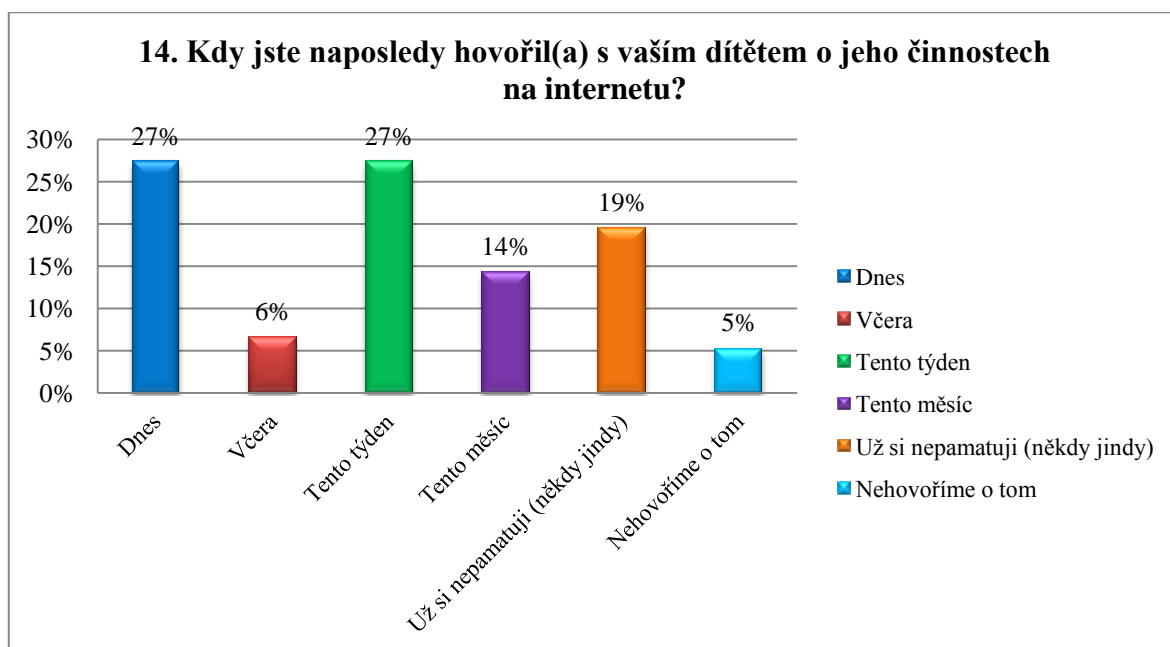
Graf 13: Způsob dohody mezi dítětem a rodičem o používání internetu

Otázka č. 14 – Kdy jste naposledy hovořil(a) s vaším dítětem o jeho činnostech na internetu?

Čtrnáctou otázkou jsme se rodičů ptali, kdy naposledy hovořili se svým dítětem o jeho činnostech na internetu. Ze všech dotazovaných rodičů uvedlo odpověď dnes 27% z nich, 6% rodičů včera, 27% rodičů tento týden, 14% rodičů tento měsíc, 19% rodičů si už nepamatuje (někdy jindy) a 5% rodičů o tom s dětmi nehovoří.

otázka č. 14	5. třída	%	8. třída	%	celkem	celkem %
Dnes	12	31%	9	24%	21	27%
Včera	3	8%	2	5%	5	6%
Tento týden	11	28%	10	26%	21	27%
Tento měsíc	4	10%	7	18%	11	14%
Už si nepamatuji (někdy jindy)	7	18%	8	21%	15	19%
Nehovoříme o tom	2	5%	2	5%	4	5%

Tabulka 15: Doba poslední komunikace mezi dítětem a rodičem o činnostech na internetu

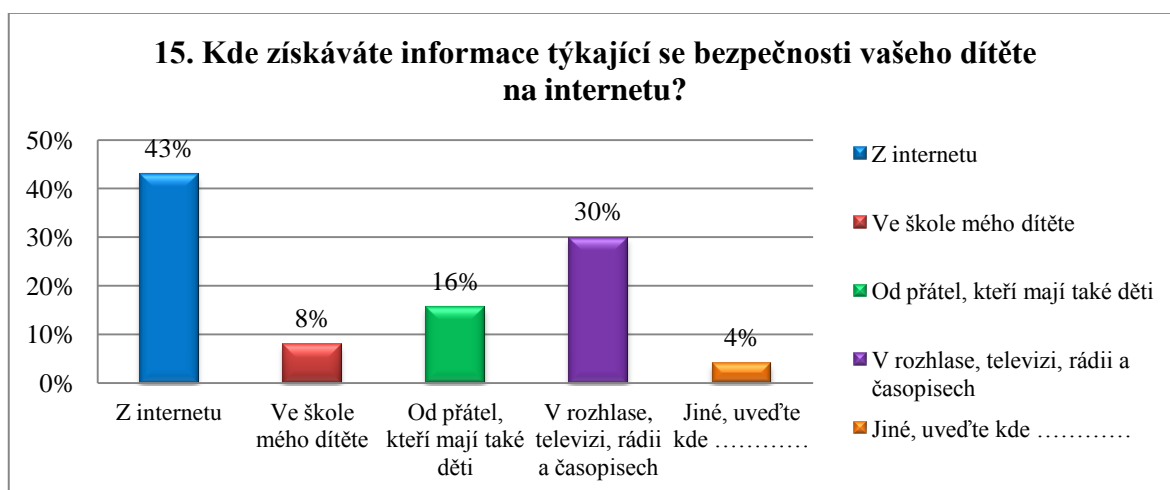
Graf 14: Doba poslední komunikace mezi dítětem a rodičem o činnostech na internetu

Otázka č. 15 – Kde získáváte informace týkající se bezpečnosti vašeho dítěte na internetu?

V patnácté otázce nám rodič sděluje, kde získává informace týkající se bezpečnosti jeho dítěte na internetu. Nejvíce rodičů, celkem 43%, získává informace týkající se bezpečnosti svých dětí na internetu právě z internetu, 30% pak v rozhlase, televizi, rádiu a časopisech, 16% od přátel, kteří mají také děti, 8% ve škole svých dětí. 4% rodičů uvádějí, že získávají informace všude, v odborné literatuře nebo doma.

otázka č. 15	5. třída	%	8. třída	%	celkem	celkem %
Z internetu	18	46%	15	39%	33	43%
Ve škole mého dítěte	3	8%	3	8%	6	8%
Od přátel, kteří mají také děti	5	13%	7	18%	12	16%
V rozhlase, televizi, rádiu a časopisech	10	26%	13	34%	23	30%
Jiné, uveďte kde	3	8%	0	0%	3	4%

Tabulka 16: Místo získávání informací rodičem o bezpečném internetu

Graf 15: Místo získávání informací rodičem o bezpečném internetu

Otázka č. 16 – Jakým způsobem kontrolujete aktivity vašeho dítěte na internetu?

V šestnácté otázce nás rodič informuje o způsobu jeho kontroly aktivit svého dítěte na internetu. Jako způsob, jakým rodiče kontrolují aktivity svých dětí na internetu, uvedlo 50% rodičů dětí pátých tříd povídání si s dítětem o jeho činnostech na internetu. 21% rodičů dětí pátých tříd pak uvedlo, že kontrolují webové stránky, které dítě navštívilo poté, co dítě opustí počítač. 14% rodičů dětí pátých tříd používá technologické aplikace, které zabraňují dítěti v návštěvě některých webových stránek. 10% rodičů dětí pátých tříd s nimi tráví společný čas na internetu a 5% rodičů svoje dítě nekontroluje. 48% rodičů dětí osmých tříd si nejčastěji povídají se svým dítětem o jeho činnostech na internetu. 25% rodičů dětí osmých tříd svoje dítě nekontroluje, 23% rodičů kontroluje webové stránky, které dítě navštívilo poté, co opustí počítač, 8% používá technologické aplikace, které

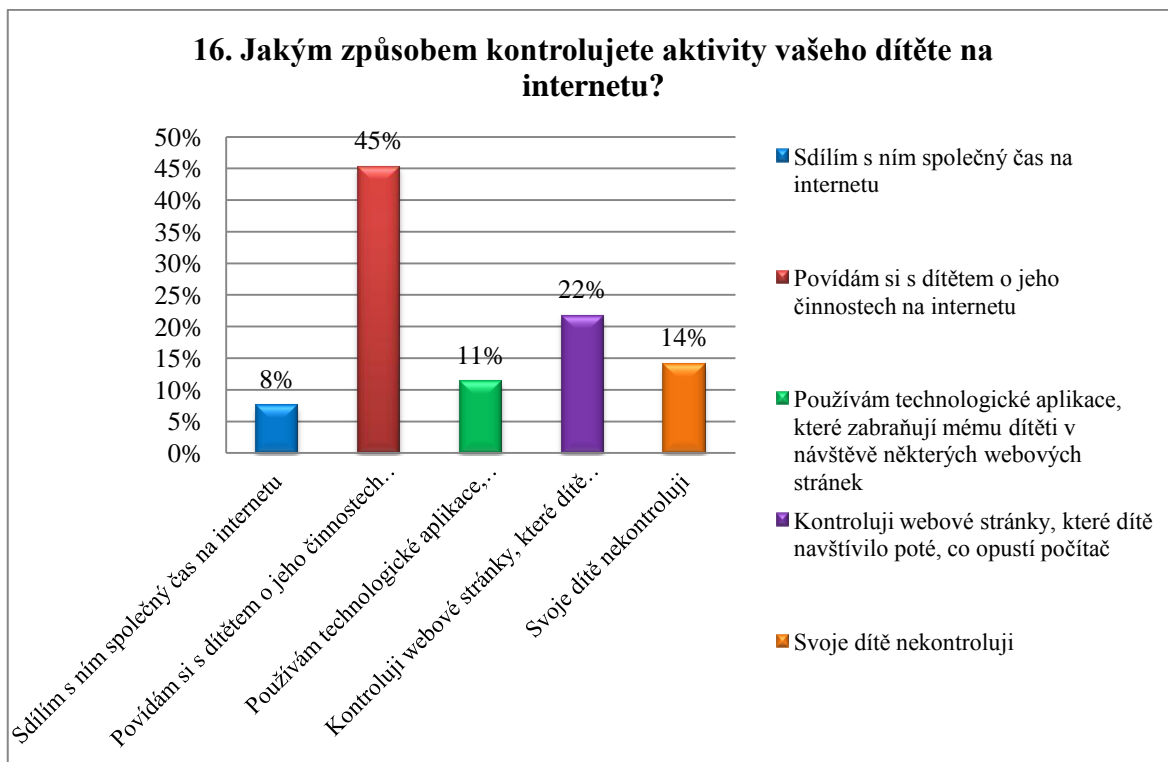
zabraňují dítěti v návštěvě některých webových stránek a 4% rodičů sdílí společný čas s dítětem na internetu.

25% rodičů dětí osmých tříd již aktivity svých dětí na internetu nekontroluje oproti rodičům dětí pátých tříd, kteří své děti nekontrolují pouze v 5%. Tato část rodičů se tedy nejspíš domnívá, že jejich děti jsou již v tomto věku natolik zdatné, že občasnou kontrolu nepotřebují.

Celkově si tedy 45% rodičů povídá s dítětem o jeho činnostech na internetu, 22% kontroluje webové stránky, které dítě navštívilo poté, co opustí počítač, 14% svoje dítě nekontroluje, 11% používá technologické aplikace, které zabraňují dítěti v návštěvě některých webových stránek a pouze 8% s ním sdílí společný čas na internetu.

otázka č. 16	5. třída	%	8. třída	%	celkem	celkem %
Sdílím s ním společný čas na internetu	6	10%	2	4%	8	8%
Povídám si s dítětem o jeho činnostech na internetu	29	50%	19	40%	48	45%
Používám technologické aplikace, které zabraňují mému dítěti v návštěvě některých webových stránek	8	14%	4	8%	12	11%
Kontroluji webové stránky, které dítě navštívilo poté, co opustí počítač	12	21%	11	23%	23	22%
Svoje dítě nekontroluji	3	5%	12	25%	15	14%

Tabulka 17: Způsob kontroly aktivit dítěte na internetu rodičem

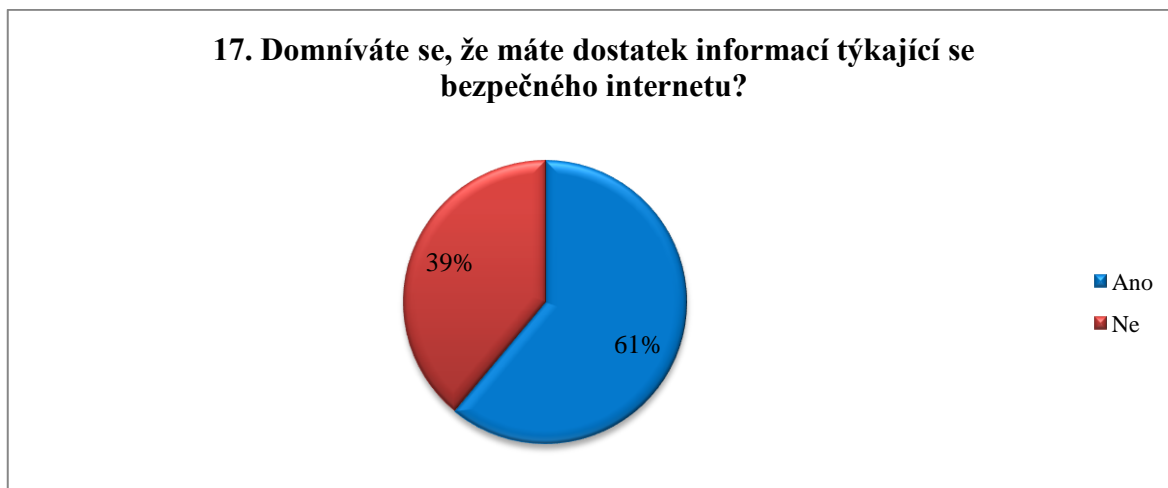
Graf 16: Způsob kontroly aktivit dítěte na internetu rodičem

Otázka č. 17 – Domníváte se, že máte dostatek informací, týkající se bezpečného internetu?

Sedmnáctou otázkou se dotazujeme rodiče, zda se domnívá, že má dostatek informací, týkající se bezpečného internetu. Většina dotazovaných rodičů pátých i osmých tříd se domnívá, že má dostatek informací týkající se bezpečného internetu, myslí si to 61% z nich. Naopak 39% rodičů si nedomnívá, že by měli dostatek informací týkající se bezpečného internetu.

otázka č. 17	5. třída	%	8. třída	%	celkem	celkem %
Ano	21	54%	26	68%	47	61%
Ne	18	46%	12	32%	30	39%

Tabulka 18: Názory respondentů na dostatek informací týkající se bezpečného internetu

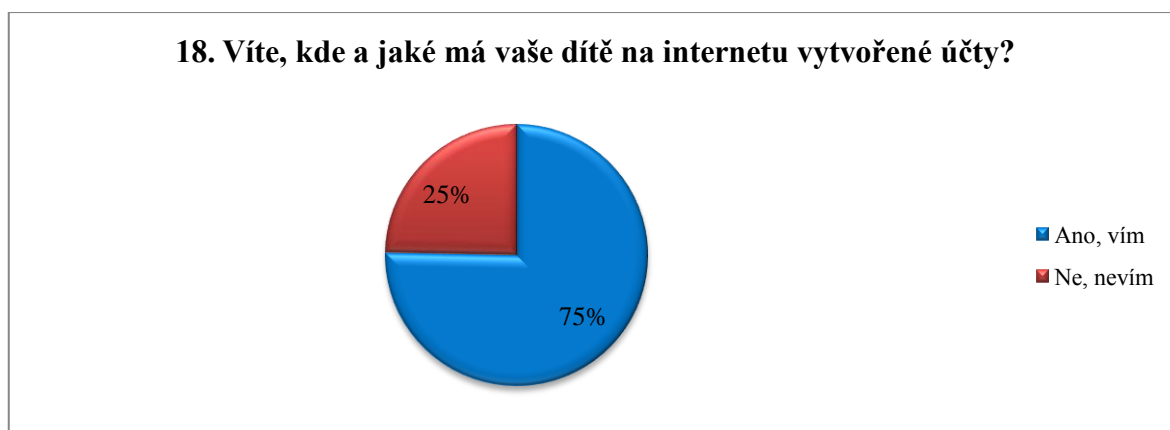
Graf 17: Názory respondentů na dostatek informací týkající se bezpečného internetu

Otázka č. 18 – Víte, kde a jaké má vaše dítě na internetu vytvořené účty?

V osmnácté otázce se ptáme rodičů, zda ví, kde a jaké mají jejich děti na internetu vytvořené účty. 82% rodičů dětí pátých tříd přiznává, že ví, kde a jaké účty na internetu má vytvořeno jejich dítě, 18% přiznává, že neví. 68% rodičů dětí osmých tříd přiznává, že ví, kde a jaké účty na internetu má vytvořeno jejich dítě, 32% přiznává, že neví. Celkem tedy 75% rodičů ví o účtech svých dětí na internetu a 25% o nich neví.

otázka č. 18	5. třída	%	8. třída	%	celkem	celkem %
Ano, vím	32	82%	26	68%	58	75%
Ne, nevím	7	18%	12	32%	19	25%

Tabulka 19: Povědomí rodiče o internetových účtech dítěte

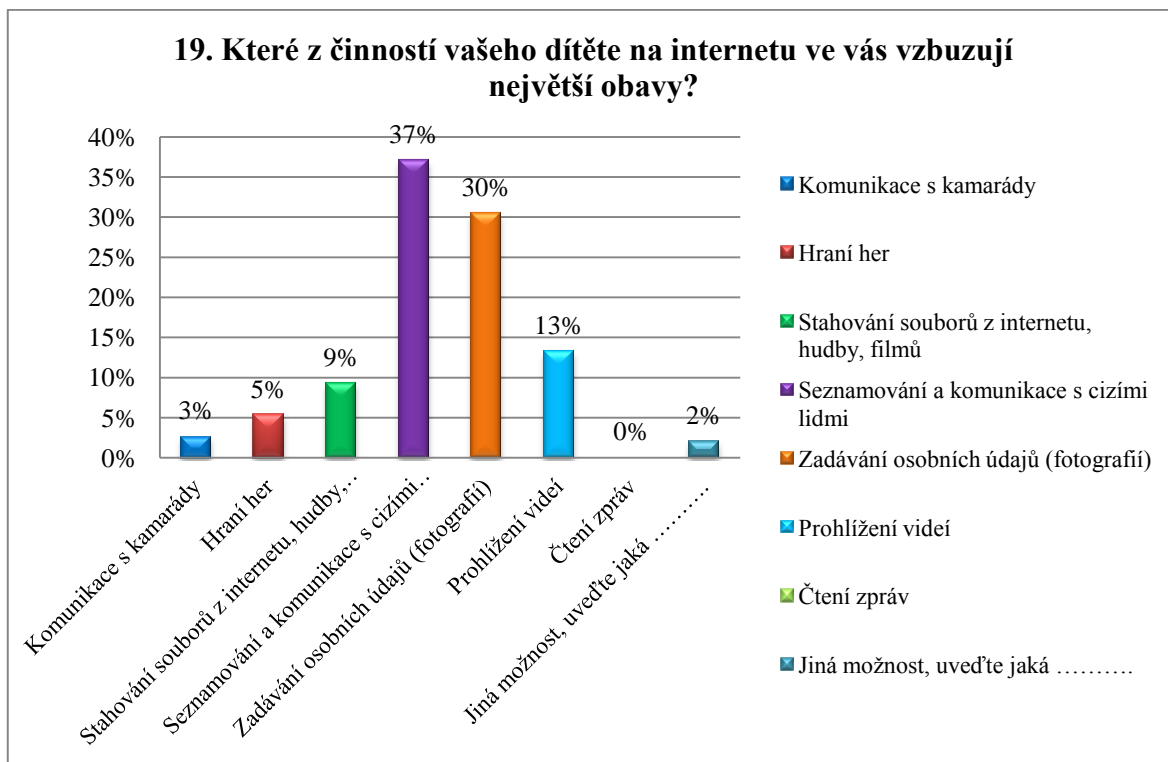
Graf 18: Povědomí rodiče o internetových účtech dítěte

Otázka č. 19 – Které z činností vašeho dítěte na internetu ve vás vzbuzují největší obavy?

V devatenácté otázce se dotazujeme rodiče, které z činností jeho dítěte na internetu v něm vzbuzují největší obavy. Odpovědi rodičů pátých a osmých tříd se od sebe příliš nelišili. 37% rodičů má největší obavy ze seznamování a komunikace s cizími lidmi svých dětí na internetu. 30% rodičů má obavy ze zadávání osobních údajů (fotografií) svých dětí na internetu. 13% rodičů má obavy z prohlížení videí svých dětí na internetu, 9% pak ze stahování souborů, hudby, filmů z internetu, 5% se obává hraní her a 3% komunikace svých dětí s kamarády. 2% rodičů zvolilo odpověď jiná možnost, kde uvedli, že se obávají sociálních sítí a dále, že se neobávají žádné z nabízených činností svého dítěte.

otázka č. 19	5. třída	%	8. třída	%	celkem	celkem %
Komunikace s kamarády	1	1%	3	4%	4	3%
Hraní her	5	6%	3	4%	8	5%
Stahování souborů z internetu, hudby, filmů	7	8%	7	10%	14	9%
Seznamování a komunikace s cizími lidmi	30	36%	26	39%	56	37%
Zadávání osobních údajů (fotografií)	28	33%	18	27%	46	30%
Prohlížení videí	12	14%	8	12%	20	13%
Čtení zpráv	0	0%	0	0%	0	0%
Jiná možnost, uveďte jaká	1	1%	2	3%	3	2%

Tabulka 20: Obavy rodiče z činností dítěte na internetu

Graf 19: Obavy rodiče z činností dítěte na internetu

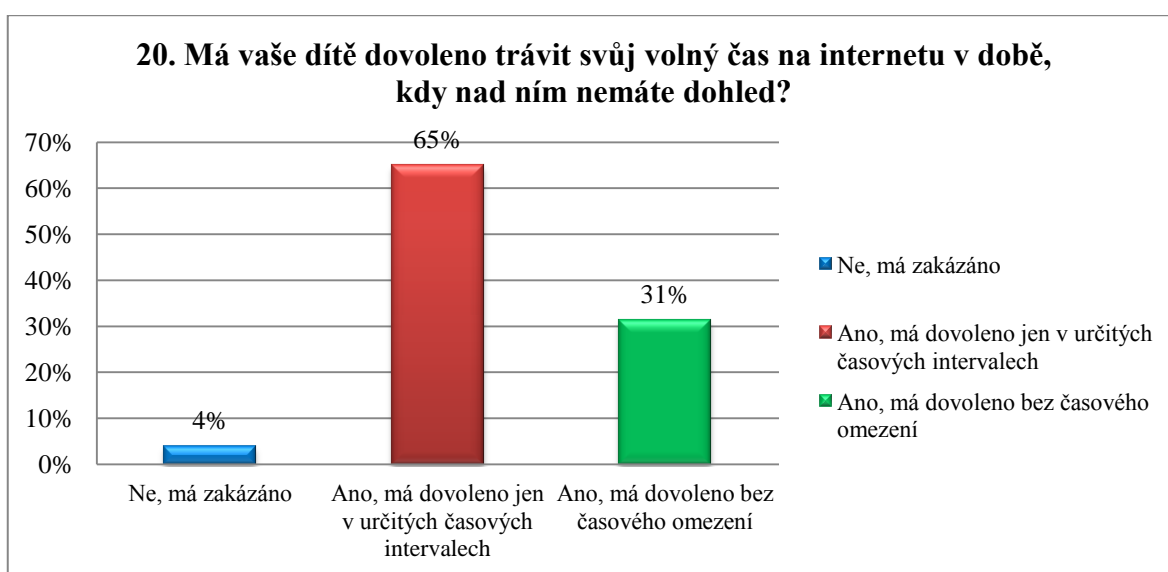
Otázka č. 20 – Má vaše dítě dovoleno trávit svůj volný čas na internetu v době, kdy nad ním nemáte dohled?

Dvacátou otázkou zkoumáme, zda rodič dítěti dovoluje trávit svůj volný čas na internetu v době, kdy nad ním nemá dohled. 79% rodičů dětí pátých tříd dovoluje svým dětem trávit svůj volný čas na internetu v době, kdy nad ním rodič nemá dohled jen v určitých časových intervalech, 13% rodičů to dovoluje dětem bez časového omezení a 3% rodičů tuto činnost dětem zakazuje. 50% rodičů dětí osmých tříd dovoluje svým dětem trávit svůj volný čas na internetu v době, kdy nad ním nemá rodič dohled jen v určitých časových intervalech a 50% to dovoluje dětem bez časového omezení.

Celkem 65% rodičů dovoluje svým dětem trávit svůj volný čas na internetu v době, kdy nad ním rodič nemá dohled jen v určitých časových intervalech, 31% rodičů dovoluje svým dětem trávit volný čas na internetu v době, kdy nad ním rodič nemá dohled bez časového omezení a 4% rodičů zakazuje svým dětem trávit svůj volný čas v době, kdy nad ním rodič nemá dohled.

otázka č. 20	5. třída	%	8. třída	%	celkem	celkem %
Ne, má zakázáno	3	8%	0	0%	3	4%
Ano, má dovoleno jen v určitých časových intervalech	31	79%	19	50%	50	65%
Ano, má dovoleno bez časového omezení	5	13%	19	50%	24	31%

Tabulka 21: Možnost dítěte trávit volný čas na internetu bez dohledu rodiče

Graf: 20 Možnost dítěte trávit volný čas na internetu bez dohledu rodiče

5.2 Diskuse

Našeho výzkumu se účastnili rodiče dětí pátých a osmých tříd ze základní školy v Otrokovicích. Větší množství dotazníků vyplnily ženy, což přikládáme tomu, že ženy se přeci jen ve vyšší míře starají o děti, co se týká přípravy do školy, a proto nám byl dotazník vyplněn zejména od nich. Věkové složení respondentů se pohybovalo od 25 do 55 let, nejvíce z nich pak bylo ve věku 36 – 45 let. Dotazník vyplňovali zejména rodiče se středním odborným a středoškolským vzděláním, pouze část z nich dosáhla vysokoškolského vzdělání. Rodiče se základním vzděláním se v našem výzkumném vzorku nevyskytovali. Nejvíce z nich pak používá internet denně. Všichni z dotazovaných rodičů používají internet, i když s různou frekvencí.

Hlavním cílem bylo zmapování kroků rodičů, které činí v prevenci svých dětí před rizikovým chováním na internetu. Dílčími cíli pak zjištění, způsobu komunikace rodičů s dětmi týkající se používání internetu, odpovědnosti rodiče za aktivity svého dítěte na internetu, povědomí rodiče o aktivitách dětí na internetu, předcházení rizikům vyplývajících z prostředí internetu, obav rodičů z činností dítěte na internetu a dostatku informací týkajících se bezpečného používání internetu.

1. Mají rodiče povědomí o aktivitách dítěte na internetu?

Pro vyhodnocení jsme použili odpovědi rodičů z otázek číslo 5, 10 a 11. Rodiče pátých i osmých tříd přiznali, že nejčastější aktivitou jejich dítěte je hraní her. Dále to jsou sociální sítě, stahování filmů nebo hudby, používání komunikačních programů, používání internetu pro domácí úkoly a posílání textových zpráv. Rodiče rovněž nezakazují svým dětem používat internet. Rodiče mají povědomí o těchto aktivitách a rovněž o době strávené na internetu. Doba strávená dítětem na internetu je podle většiny rodičů pátých tříd průměrně jedna hodina týdně a rodiče dětí osmých tříd uvádějí 2 – 4 hodiny týdně. Téměř tři čtvrtiny všech rodičů uvedlo, že jejich děti nepoužívají při svých činnostech na internetu webkameru. Celkově lze tedy shrnout, že rodiče mají povědomí o aktivitách dítěte na internetu. Mají povědomí o tom, co zde dělají, jak jsou tam dlouho a zda používají webkameru.

2. Cítí se rodiče odpovědni za aktivity svého dítěte na internetu?

Pro vyhodnocení jsme použili odpovědi rodičů z otázek číslo 6, 7 a 8. Většina rodičů pátých i osmých tříd uvádí, že jejich dítě bylo poučeno o rizicích na internetu. Pouze 3% rodičů neví, zda poučeno bylo. Rodiče dále uvádí, že 58% z nich svoje dítě poučili sami, což není jistě uspokojivá hodnota vzhledem k tomu, že všichni dotazovaní rodiče uvedli, že internet používají, i když s rozdílnou frekvencí. Poměrně vysoké procento rodičů nechalo tuto záležitost na škole nebo na někom jiném. 81% rodičů se domnívá, že primárně by měli seznámit svoje děti s bezpečnostními pravidly právě oni sami. Znamená to tedy, že cítí určitou odpovědnost za své dítě při jeho aktivitách na internetu. Někteří z nich se ale domnívají, že tato záležitost by se měla týkat zejména školy a tuto odpovědnost by nejraději přenechali škole.

3. Snaží se rodiče předcházet možným rizikům vyplývajících z prostředí internetu?

Pro vyhodnocení jsme použili odpovědi rodičů z otázek číslo 9, 14, 16, 18 a 20. Rodiče s dětmi hovoří o možných rizicích na internetu. Nejvíce rodičů uvedlo, že se s dětmi o rizicích baví dle potřeby, pouze 4% přiznává, že se o tom s dítětem nebaví. Rodiče rovněž uvedli, že s dětmi hovoří o jejich činnostech na internetu a pouze 5% rodičů s dětmi o jejich činnostech nehovoří. Většina respondentů nějakým způsobem kontroluje svoje dítě na internetu. Nejvíce z nich si povídá s dítětem o jeho činnostech na internetu, dále pak kontroluje webové stránky poté, co dítě opustí počítač, používá technologické aplikace, které zabraňují dítěti v návštěvě některých webových stránek nebo také sdílí společný čas s dítětem na internetu. 14% rodičů uvedlo, že svoje dítě na internetu nekontroluje. Tři čtvrtiny rodičů tvrdí, že ví, kde má jejich dítě na internetu vytvořené účty, jedna čtvrtina rodičů uvádí, že neví o účtech svého dítěte. Většina rodičů omezuje svoje dítě pouze délkou doby strávené na internetu a zároveň děti mohou trávit volný čas na internetu i v době, kdy nad nimi rodiče nemají dohled. Z šetření vyplývá, že se většina rodičů snaží předcházet možným rizikům vyplývajícím z prostředí internetu. Existuje ale zde část rodičů, kteří se o to nesnaží.

4. Mají rodiče dostatečné informace k bezpečnému používání internetu dětmi, a kde je získávají?

Pro vyhodnocení jsme použili odpovědi rodičů z otázek číslo 15 a 17. Z odpovědí respondentů vyplývá, že rodiče získávají informace k bezpečnému používání internetu dětmi na různých místech. Nejvíce rodičů, celkem 43%, získává tyto informace na internetu, dále potom v rozhlase, televizi, rádiu a časopisech, od přátel, kteří mají také děti, ve škole svých dětí i jinde v odborné literatuře nebo doma. Míst, kde se k těmto informacím dá dostat je tedy několik. Zároveň si ale pouze 61% rodičů myslí, že těchto informací má dostatek. Zbytek rodičů, tedy 39% naopak informace postrádá. Znamená to tedy, že by potřebovali tyto informace doplnit.

5. Mají rodiče obavy z činností dítěte na internetu?

Pro vyhodnocení jsme použili odpovědi rodičů z otázek číslo 12 a 19. Většina dětí rodičům nesdělila, že by prostřednictvím internetu zažila rizikové situace. Respondenti ale uvedli,

že celkem 9% jejich dětí tyto situace zažilo. Byly obtěžovány, zastrašovány nebo pomlouvány prostřednictvím internetu. Z šetření jsme také zjistili, kterých činností svých dětí na internetu se rodiče nejvíce obávají. Největší obavy mají rodiče z komunikace svých dětí s cizími lidmi, dále pak ze zadávání osobních údajů (fotografií), z prohlížení videí, ze stahování souborů, hudby a filmů. Nejméně se rodiče obávají hraní her a komunikace dětí s kamarády.

6. Jaký je způsob komunikace rodiče s dítětem týkající se používání internetu?

Pro vyhodnocení jsme použili odpovědi rodičů z otázky číslo 13. Zjistili jsme, že 42% rodičů s dětmi aktivně komunikuje o pravidlech používání internetu a společně se na nich domlouvá, 39% z nich komunikuje s dítětem direktivním způsobem a 19% rodičů se s dětmi nedohodlo na žádných pravidlech a pravidla týkající se podmínek používání internetu tedy nemají.

ZÁVĚR

Zaměřili jsme se na problematiku rizikového chování dětí na internetu a zároveň zjišťovali, jaké kroky činí rodiče v prevenci svých dětí před rizikovým chováním na internetu.

Z výzkumu vyplývá, že většina rodičů se o rizicích na internetu se svými dětmi bavila a o možných rizicích s nimi hovoří průběžně. I když většina rodičů svoje dítě na internetu kontroluje, méně uspokojivé je zjištění, že část rodičů takto nečiní a rodič nemá s dítětem nastavená žádná pravidla týkající se podmínek používání internetu. Rovněž jedna čtvrtina rodičů neví o tom, kde má jeho dítě na internetu zřízené účty. Bezpečnost takového dítěte na internetu by mohla být ohrožena.

Část rodičů si myslí, že primárně by měla seznámit jejich děti s problematikou rizikového chování na internetu škola. Sdělení tohoto tvrzení může být fakt, že mnozí z nich vlastně v tomto ohledu tápou ve znalostech, jak zabránit tomu, aby se jejich dítě chovalo rizikově. Do jisté míry to určitě souvisí s tím, že rodiče nebyli ve svém dětství na tyto situace připraveni, neboť je problematika internetu zastihla až na prahu dospělosti nebo až v dospělém věku. Můžeme se tedy domnívat, že jejich znalosti v oblasti počítačových technologií a v oblasti internetu vůbec nejsou ještě plně zautomatizované a nejsou si tak jisti tím, jaké konkrétní informace týkající se bezpečnosti by měli svým dětem předat, což uvádí i náš výzkum.

Jakým způsobem budou naše děti internet využívat, závisí jistě i na rodičích a jejich výchově. Cílem by mělo být podpořit je v takové výchově, aby byli schopni uplatňovat větší kontrolu a rovněž dítě pozitivně povzbuzovali v jeho činnostech. Tuto podporu by měl provádět zejména stát a posilovat tak rodičovskou roli směrem ke vztahu k dítěti, například motivačními a dovednostními kurzy pro rodiče zaměřené na podporu digitálních znalostí a dovedností.

Jelikož výzkum probíhal na konkrétní základní škole, navrhli bychom, aby metodik prevence ve spolupráci s vedením školy zorganizoval besedu s rodiči na téma prevence a bezpečnosti dětí na internetu k rozšíření informací. Děti se ve školách prevenci učí, ale na rodiče jako bychom zapomínali, přitom to jsou právě oni, kdo ovlivňují chování svých dětí. Děti se běžně ve světě internetu pohybují již v raném věku, proto je tedy nutné neustále a opakovaně apelovat na rodiče, aby správné vzorce chování ve světě internetu předávali také svým dětem.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] BRDIČKA, Bořivoj. *Role internetu ve vzdělávání: studijní materiál pro učitele snažící se uplatnit moderní technologie ve výuce*. Kladno: AISIS, 2003, ISBN 80-239-0106-0.
- [2] ČÁP, Jan a Jiří MAREŠ. *Psychologie pro učitele*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2007, 655 s. ISBN 978-80-7367-273-7.
- [3] ČERNÁ, Alena. *Kyberšikana: průvodce novým fenoménem*. Praha: Grada, 2013, ISBN 978-80-210-6374-7.
- [4] DANEK, Ján. *Výchova ako súčasť života: Teória a prax*. Trnava: Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnave, 2007, 155 s. ISBN 978-80-89220-72-4.
- [5] DUNOVSKÝ, Jiří. *Problematika dětských práv a komerčního sexuálního zneužívání dětí u nás a ve světě*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2005, 251 s. ISBN 80-247-1201-6.
- [6] DUREAGER, Andrea a Sonia LIVINGSTONE, 2012. *Engage, don't restrict - to protect children from online risk*. www.lse.ac.uk [online]. [cit. 2015-21-02]. Dostupné z: <http://www.lse.ac.uk/newsAndMedia/news/archives/2012/02/EUKidsOnline.aspx>
- [7] ECKERTOVÁ, Lenka a Daniel DOČEKAL. *Bezpečnost dětí na internetu: rádce zodpovědného rodiče*. Brno: Computer Press, 2013, ISBN 978-80-251-3804-5.
- [8] GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. 2., rozš. české vyd. Brno: Paido, 2010, 261 s. ISBN 978-80-7315-185-0.
- [9] HADJ MOUSSOVÁ, Zuzana a Josef DUPLINSKÝ. *Sociálně patologické jevy vs. rizikové chování – terminologické otazníky, Aktuální otázky sociální politiky – teorie a praxe* [online]. 2007, roč. 1 [cit. 2015-02-02]. ISSN 1804-9095. Dostupné z: <https://aosp.upce.cz/article/view/17/8>
- [10] HULANOVÁ, Lenka. *Internetová kriminalita páchaná na dětech: psychologie internetové oběti pachatele a kriminality*. Praha: Triton, 2012, ISBN 978-80-7387-545-9.
- [11] CHAPMAN, Gary D a Ross CAMPBELL. *Děti a pět jazyků lásky: naučte se hovořit jazykem lásky svých dětí*. 2. vyd. Praha: Návrat domů, c2010, 164 s. ISBN 978-80-7255-220-7.
- [12] CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2007, 265 s. ISBN 978-80-247-1369-4.

- [13] KOPECKÝ, Kamil, 2009. *Kamil Kopecký: Kybergrooming aneb kdo loví v chatu*. www.ceskaskola.cz [online]. [cit. 2015-04-02]. Dostupné z: <http://www.ceskaskola.cz/2009/05/kamil-kopeccky-kybergrooming-aneb-kdo.html>
- [14] KOPECKÝ, Kamil, 2010a. *Kybergrooming – nebezpečí kyberprostoru*. Olomouc: NET UNIVERSITY s. r. o. ISBN 978-80-254-7573-7. [cit. 2015-10-02]. Dostupné z: <http://www.e-nebezpeci.cz/index.php/ke-stazeni/materialy-pro-studium-studie-atd?download=5:kybergrooming-studie>
- [15] KOPECKÝ, Kamil. *Stalking a kyberstalking – nebezpečné pronásledování*. Olomouc: NET UNIVERSITY s. r. o., 2010b. ISBN 978-80-254-7737-3.
- [16] KOPECKÝ, Kamil, 2011. *Kyberšikana jako jeden z projevů celospolečenské krize výchovy*. www.e-bezpeci.cz [online]. [cit. 2015-01-02]. Dostupné z: <http://www.e-bezpeci.cz/index.php/rodice-ucitele-zaci/303-kybersikana-jako-jeden-z-projevu-krize-vychovy>
- [17] KOPECKÝ, Kamil, 2014. *Ahoj, potkáme se osobně? 40% dětí na internetu by souhlasilo*. www.ceskaskola.cz [online]. [cit. 2015-21-02]. Dostupné z: <http://www.ceskaskola.cz/2014/07/ahoj-potkame-se-osobne-40-deti-na.html>
- [18] KOPŘIVA, Pavel. *Respektovat a být respektován*. 3. vyd. Kroměříž: Spirála, 2008, 286 s. ISBN 978-80-904030-0-0.
- [19] KRČMÁŘOVÁ, Barbora. *Děti a online rizika: sborník studií*. 1. vyd. Praha: Sdružení Linka bezpečí, 2012, 178 s. ISBN 978-80-904920-2-8
- [20] LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ. *Vývojová psychologie*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2006, 368 s. ISBN 80-247-1284-9.
- [21] LIVINGSTONE, Sonia a Ellen HELSPER, 2008. Parental mediation and children's Internet use. *Journal of broadcasting & electronic media*, 52 (4). pp. 581-599. ISSN 0883-8151
- [22] LOVASOVÁ, Lenka, 2006, cit. podle VAŠUTOVÁ, Mária et al. *Proměny šikany ve světě nových médií*. Ostrava: Filozofická fakulta Ostravské univerzity v Ostravě. 2010. ISBN 978-80-7368-858-5.
- [23] MIOVSKÝ, Michal et al. *Výkladový slovník základních pojmů školské prevence rizikového chování*. Vyd. 1. Praha: Klinika adiktologie, 1. lékařská fakulta Univerzity Karlovy v Praze a všeobecná fakultní nemocnice v Praze ve vydavatelství Togga, 2012, 220 s. ISBN 978-80- 87258-89-7.

- [24] PATOČKA, Jan, 1997, cit. podle BRDIČKA, Bořivoj. *Role internetu ve vzdělávání: studijní materiál pro učitele snažící se uplatnit moderní technologie ve výuce*. Kladno: AISIS, 2003, ISBN 80-239-0106-0.
- [25] PRŮCHA, Jan. *Andragogický výzkum*. Praha: Grada, 2014, ISBN 978-80-247-5232-7.
- [26] ROGERS, Vanessa. *Kyberšikana: pracovní materiály pro učitele a žáky i studenty*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2011, 97 s. ISBN 978-80-7367-984-2.
- [27] SEDLÁČKOVÁ, Daniela. *Rozvoj zdravého sebevědomí žáka*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2009, 123 s. ISBN 978-80-247-2685-4.
- [28] TŮMOVÁ, Štěpánka, 2007, cit. podle HULANOVÁ, Lenka. *Internetová kriminalita páchaná na dětech: psychologie internetové oběti pachatele a kriminality*. Praha: Triton, 2012, ISBN 978-80-7387-545-9.
- [29] VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie II: dospělost a stáří*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2007, ISBN 978-80-246-1318-5.
- [30] VALIŠOVÁ, Alena. *Asertivita v rodině a ve škole*. 2. Vyd. Jinočany: H+H, 1994, ISBN 80-85787-29-6.
- [31] VANÍČKOVÁ, Hana, 2012. *Rizikové chování dětí na internetu*. www.sancedetem.cz [online]. [cit. 2015-20-02]. Dostupné z: <http://www.sancedetem.cz/cs/hledam-pomoc/rodina-v-problemove-situaci/rizikove-chovani-ditete/rizikove-chovani-deti-na-internetu.shtml>
- [32] VAŠUTOVÁ, Maria et al. *Proměny šikany ve světě nových médií*. Ostrava: Filozofická fakulta Ostravské univerzity v Ostravě. 2010. ISBN 978-80-7368-858-5.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

on-line stav připojení k internetu.

tj. to je.

aj. a jiné

SEZNAM TABULEK

<i>Tabulka 1: návratnost dotazníků</i>	31
<i>Tabulka 2: Pohlaví respondentů</i>	33
<i>Tabulka 3: Vzdělání respondentů</i>	34
<i>Tabulka 4: Věk respondentů</i>	34
<i>Tabulka 5: Frekvence používání internetu respondenty</i>	35
<i>Tabulka 6: Aktivity dítěte na internetu</i>	37
<i>Tabulka 7: Povědomí rodiče o poučení dítěte o internetových rizicích</i>	38
<i>Tabulka 8: Názory rodičů na odpovědnost primárního seznámení dítěte s bezpečnostními pravidly internetu</i>	39
<i>Tabulka 9: Povědomí rodiče o poučení dítěte o internetových rizicích</i>	40
<i>Tabulka 10: Frekvence hovoru rodiče s dítětem o možných rizicích na internetu</i>	40
<i>Tabulka 11: Povědomí rodiče o stráveném čase dítěte na internetu</i>	41
<i>Tabulka 12: Povědomí rodiče o používání webkamery dítětem na internetu</i>	42
<i>Tabulka 13: Povědomí rodiče o situacích na internetu sdělené dítětem</i>	43
<i>Tabulka 14: Způsob dohody mezi dítětem a rodičem o používání internetu</i>	44
<i>Tabulka 15: Doba poslední komunikace mezi dítětem a rodičem o činnostech na internetu</i>	45
<i>Tabulka 16: Místo získávání informací rodičem o bezpečném internetu</i>	46
<i>Tabulka 17: Způsob kontroly aktivit dítěte na internetu rodičem</i>	47
<i>Tabulka 18: Názory respondentů na dostatek informací týkající se bezpečného internetu</i>	48
<i>Tabulka 19: Povědomí rodiče o internetových účtech dítěte</i>	49
<i>Tabulka 20: Obavy rodiče z činností dítěte na internetu</i>	50
<i>Tabulka 21: Možnost dítěte trávit volný čas na internetu bez dohledu rodiče</i>	52

SEZNAM GRAFŮ

<i>Graf 1: Pohlaví respondentů</i>	33
<i>Graf 2: Vzdělání respondentů</i>	34
<i>Graf 3: Věk respondentů</i>	35
<i>Graf 4: Frekvence používání internetu respondenty</i>	36
<i>Graf 5: Aktivity dítěte na internetu</i>	37
<i>Graf 6: Povědomí rodiče o poučení dítěte o internetových rizicích</i>	38
<i>Graf 7: Názory rodičů na odpovědnost primárního seznámení dítěte s bezpečnostními pravidly internetu</i>	39
<i>Graf 8: Povědomí rodiče o poučení dítěte o internetových rizicích</i>	40
<i>Graf 9: Frekvence hovoru rodiče s dítětem o možných rizicích na internetu.....</i>	41
<i>Graf 10: Povědomí rodiče o stráveném čase dítěte na internetu</i>	41
<i>Graf 11: Povědomí rodiče o používání webkamery dítětem na internetu</i>	42
<i>Graf 12: Povědomí rodiče o situacích na internetu sdělené dítětem.....</i>	43
<i>Graf 13: Způsob dohody mezi dítětem a rodičem o používání internetu.....</i>	44
<i>Graf 14: Doba poslední komunikace mezi dítětem a rodičem o činnostech na internetu.....</i>	45
<i>Graf 15: Místo získávání informací rodičem o bezpečném internetu</i>	46
<i>Graf 16: Způsob kontroly aktivit dítěte na internetu rodičem</i>	48
<i>Graf 17: Názory respondentů na dostatek informací týkající se bezpečného internetu</i>	49
<i>Graf 18: Povědomí rodiče o internetových účtech dítěte</i>	49
<i>Graf 19: Obavy rodiče z činností dítěte na internetu</i>	51
<i>Graf: 20 Možnost dítěte trávit volný čas na internetu bez dohledu rodiče.....</i>	52

SEZNAM PŘÍLOH

P I Dotazník

PŘÍLOHA P I: DOTAZNÍK

Vážení rodiče,

jmenuji se Irena Kráčalíková a jsem studentkou Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně studijního oboru Sociální pedagogika. Ráda bych Vás touto cestou požádala o anonymní a dobrovolné vyplnění dotazníku, jehož data budou sloužit k vypracování mé závěrečné bakalářské práce.

Následující otázky mají pomoci získat některé informace týkající se **role rodičů při prevenci rizikového chování dětí na internetu**. Pokuste se, prosím, na ně odpovědět upřímně a pravdivě.

Děkuji za ochotu a Váš čas

Instrukce k vyplnění dotazníku:

Otázky v dotazníku jsou zcela anonymní. Pokud máte v rodině více dětí, odpověďte, prosím, na otázky tak, aby se vztahovaly pouze k tomu dítěti, které Vám dotazník přineslo k vyplnění. Vámi vybrané odpovědi označte křížkem.

1. Jste?

- Muž
- Žena

2. Jaké jste dosáhl(a) nejvyšší vzdělání?

- Základní
- Střední odborné
- Středoškolské
- Vysokoškolské

3. Jaký je váš věk?

- 25 - 35 let
- 36 - 45 let
- 46 - 55 let
- 56 let a více

4. Jak často používáte internet?

- Denně
- Několikrát v týdnu
- Pouze příležitostně
- Vůbec nepoužívám
- Jiná možnost, uveďte

5. Používá vaše dítě někdy internet? *Můžete vybrat více možností.*

- Ano, hraje hry
- Ano, je na sociálních sítích
- Ano, posílá textové zprávy nebo maily
- Ano, používá internet pro domácí úkoly
- Ano, používá komunikační programy (Skype, ICQ atd.)
- Ano, stahuje filmy nebo hudbu
- Ne, nemáme doma internet
- Ne, nedovolujeme našemu dítěti používat internet

6. Bylo vaše dítě poučeno o rizicích na internetu?

- Ano
- Ne
- Nevím

7. Kdo by podle vašeho názoru měl primárně seznámit vaše dítě s bezpečnostními pravidly používání internetu? *Vyberte pouze jednu možnost.*

- Škola
- Rodiče
- Média
- Někdo jiný, uveďte

8. Kdo vaše dítě poučil o internetových rizicích? *Můžete vybrat více možností.*

- Kamarád dítěte
- Škola
- Rodič
- Nevím
- Nikdo
- Někdo jiný, uveďte

9. Jak často hovoříte s dítětem o možných rizicích na internetu?

- Bavili jsme se o tom jednou
- Nebavíme se o tom
- Jednou do měsíce
- Dle potřeby

10. Kolik času průměrně denně vaše dítě tráví na internetu?

- 0 hodin
- 1 hodinu
- 2-4 hodiny
- Více než 4 hodiny
- Nevím

11. Používá vaše dítě při svých činnostech na internetu webkameru?

- Ano, má to dovoleno
- Ano, ale má to zakázáno
- Ne
- Nevím

12. Sdělilo vám vaše dítě, že by někdy prostřednictvím internetu zažilo některou z těchto situací? Můžete vybrat více možností.

- Obtěžování
- Zastrášení
- Šikánování
- Pronásledování
- Pomlouvání
- Nucení k osobní schůzce
- Vydírání
- Dávání neslušných (nemravných) návrhů se sexuálním podtextem
- Požadování fotografií
- Jiná situace, uveďte
- Nesdělilo

13. Jakým způsobem jste se s dítětem dohodli na podmínkách používání internetu?

- Pravidla jsme si určili společně
- Žádná pravidla nemáme
- Pravidla jsem určil(a) já

14. Kdy jste naposledy hovořil(a) s vaším dítětem o jeho činnostech na internetu?

- Dnes
- Včera
- Tento týden
- Tento měsíc
- Už si nepamatuji (někdy jindy)
- Nehovoříme o tom

15. Kde získáváte informace týkající se bezpečnosti vašeho dítěte na internetu? Vyberte pouze jednu možnost.

- Z internetu
- Ve škole mého dítěte
- Od přátel, kteří mají také děti
- V rozhlase, televizi, rádiu a časopisech
- Jiné, uveďte kde

16. Jakým způsobem kontrolujete aktivity vašeho dítěte na internetu? Můžete vybrat více možností.

- Sdílím s ním společný čas na internetu
- Povídám si s dítětem o jeho činnostech na internetu
- Používám technologické aplikace, které zabraňují mému dítěti v návštěvě některých webových stránek
- Kontroluji webové stránky, které dítě navštívilo poté, co opustí počítač
- Svoje dítě nekontroluji

17. Domníváte se, že máte dostatek informací týkající se bezpečného internetu?

- Ano
- Ne

18. Víte, kde a jaké má vaše dítě na internetu vytvořené účty?

- Ano, vím
- Ne, nevím

19. Které z činností vašeho dítěte na internetu ve vás vzbuzují největší obavy? Můžete vybrat více možností.

- Komunikace s kamarády
- Hraní her
- Stahování souborů z internetu, hudby, filmů
- Seznamování a komunikace s cizími lidmi
- Zadávání osobních údajů (fotografií)
- Prohlížení videí
- Čtení zpráv
- Jiná možnost, uveďte jaká

20. Má vaše dítě dovoleno trávit svůj volný čas na internetu v době, kdy nad ním nemáte dohled?

- Ne, má zakázáno
- Ano, má dovoleno jen v určitých časových intervalech
- Ano, má dovoleno bez časového omezení

Vyplněný dotazník můžete vložit do přiložené obálky a zalepit. Děkuji.